

Ч. 4 (95) – А Рік 16

Липень-Серпень 2010

РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В УКРАЇНІ

Wołanie z Wołyńia Волання з Волині

Релігійно-суспільне видання Римо-Католицької Луцької Дієцезії

Двомісячник **Wołanie z Wołyńia** – Волання з Волині

Часопис заснований у 1994 році. **Засновник і видавець:**

Римо-Католицька парафія Успіння Пресвятої Діви Марії в Острозі.

Головний редактор: о. Вітольд-Йосиф Ковалів.

Редакція: Ірина Андрощук, Ірина Дейнека, о. Григорій Драус, о. Йосиф Козловський, Людмила Поліщук, о. Владислав Чайка, о. Вальдемар Шляхта, Інна Шостак, о. Андрій Щіслович.

Редакція публікує матеріали, не завжди поділяючи погляди їх авторів. Вміщені в часописі матеріали можуть бути передруковані з посиланням на джерело.

Адреса редакції:

✉ вул. Кардашевича, 1
35800 м. Остріг,
Рівненська обл.
Україна

☎ &Fax + 380 (3654) 2-30-38

Веб-сторінка

<http://www.wolaniecom.parafia.info.pl/>

E-mail: vykovaliv@gmail.com

**Свідоцтво про реєстрацію:
РВ № 187 від 15 травня 1997 р.**

* * *

„Волинський Біографічний Словник”
“Wołyński Słownik Biograficzny”:
<http://wolynskisłownikbiograficzny.blox.pl/>

**„Щоденник, що пишеться над
Горинню”**

“Dziennik pisany nad Horyniem”:
<http://ostrog.blox.pl/>

З МІСТ

- с. 3: О. Вітольд-Йосиф КОВАЛІВ, *Відпуст у Летичеві*
 с. 4-7: Лукаш КАЗЬМЄРЧАК, *Мандрівний збирач уламків*
 с. 8-10: О. Вітольд-Йосиф КОВАЛІВ, *Пам'ять триває: плоди 67-ої річниці Волинської різні*
 с. 11-12: О. Мечислав МАЛІНСЬКИЙ, *Справедливість*
 с. 13-14: Яніна БЖОЗОВСЬКА, *Доповнення до Острозького Катинського Списку*
 с. 14: Ян ІВАШКЕВІЧ, *Володимир Івашкевич з Мізоча*
 с. 15-16: Антон СЕРЕДНІЦЬКИЙ, *Петлюрівський офіцер і поет, приятель поляків*
 с. 17-22: Гелена ЗАХАРЧУК, *«А я жила далі»*
 с. 23: Стефан КОВАЛІВ, *IV симпозіум про Слугу Божого о. Владислава Буковинського*
 с. 24-31: О. Вітольд-Йосиф КОВАЛІВ, *Актуальність свідоцтва Слуги Божого о. Владислава Буковинського*
 с. 32-34: Володимир ОСАДЧИЙ, *Незакінчені Волинські Меси*
 с. 35-37: О. Генрик НОВІК, *Переступив поріг вічності у день Матері Божої Фатімської: блаженної пам'яті Ян Новік (†13. V 2010)*
 с. 38: Teresa Antonina SONIK, *Westchnienie o Wołyńiu*
 с. 38-39: Яцек ВЕЛЬТЕР, *Священики – жертви націоналізму*
 с. 40-41: (П'ятр КОСЬЦІНСЬКИЙ) Валентин ВАКОЛЮК, *Призвичайлися, що ми тут є*
 с. 41-42: Marek-A. КОПРОВСЬКИЙ, *Юзефа Ліпська*
 с. 43-44: Бр. Марцін ГУЗІК OFM Conv, *O. Одорик – місіонер Казахстану*
 с. 45-46: В.М., *Вацлав Івашкевич*
 с. 46-48: Кшиштоф-Рафаїл ПРОКОП, *Генрик Фірлей 1616-1617*

З життя Церкви

ВІДПУСТ У ЛЕТИЧЕВІ

Паломники в Летичеві

Фот. Архів

Храм у Летичеві претендує на роль національного римо-католицького санктуарію в Україні. У вівторок, 6 липня 2010 року, відбувся щорічний урочистий відпуст. Цьогорічну урочисту св. Месу очолив ординарій Луцької дієцезії єпископ Маркіян Трофим'як. Співслужили місцевий ординарій єпископ Леон Дубравський та кілька десятків священиків.

У переддень урочистості до Летичева прибули два піших паломництва з Кам'янця-Подільського і Томашполя.

Єпископ Маркіян Трофим'як у принагідній проповіді говорив про те, як важливим є, щоб людина жила згідно з Божою волею: “Чи ми в дійсності шукаємо волю Бога? Згадаймо, що стоїть у джерел людських конфліктів, воєн, революцій – це чиясь воля. (...).

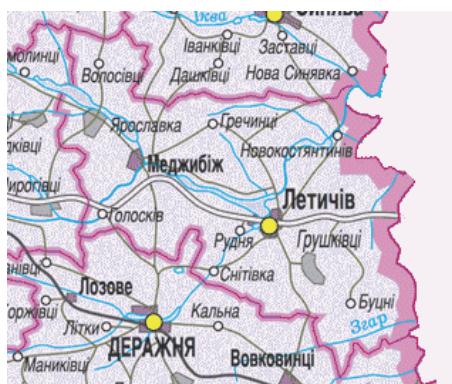
Чи хтось може на вазі зважити міру людського страждання? Штучний голод, репресії, заслання до Сибіру – страждання тих людей виміряти не можна. (...). Бог дав нам можливість бути не лише свідками, але й учасниками паломництва до цієї святині”. У подальшій частині проповіді пролунали слова піклування про родини і християнський стиль життя.

Наприкінці урочистості, перед хресним евхаристійним ходом, єпископ Леон Дубравський запросив до слова Генерального Консула Речі Посполитої у Вінниці, котрий промовив до чисельно зібраних поляків. Ця промова викликала оживлену дискусію на сторінках порталу credo.ua – див.:

<http://www.credo-ua.org/2010/07/30259/>

Ця дискусія вказує на проблеми, які переживає наша Церква в Україні. У Церкві є місце для всіх. Не можна його відмовляти ані для українських неофітів, ані для старшого покоління, пов’язаного з польським етносом.

о. Вітолльд-Йосиф Ковалів

До 100-річчя від дня народження Слуги Божого

МАНДРІВНИЙ ЗБИРАЧ УЛАМКІВ

Про нього говорили Божий Бродяга, бо добирався до найдальших закутків СРСР. Його священицьке служіння швидко “оцінили” також совєтські урядовці, засвідчуючи його лютим: “он мешает в работе”.

О. Серафим Кашуба, незвичайний чернець, котрий вчинив із Радянського Союзу територіально найбільшу католицьку парафію світу. Бездомний “бродяга”, позбавлений праці, і хоча б символічного власного кутка, зате обдарований незвичайною харизмою. Капуцин, котрий усе своє доросле життя присвятив апостольським мандрівкам, які охоплювали величезні простори советської імперії від віленської Острої Брами, через сибірську тайгу і родючі землі України, аж по казахстанські степи і морозні райони північної Естонії.

Цей невтомний апостол, котрого часто прирівнювали до св. Павла з Тарсу, обходив би у червні 2010 року соту річницю від дня свого народження. На жаль лише небагато хто знає незвичайні етапи долі Слуги Божого Серафима Кашуби, чергового польського кандидата на вівтарі, про котрого один із капуцинських співбратів написав: “Жив як жебрак і помер як жебрак, а з матеріальних речей після його смерті залишилися для успадкування: чернецька ряса, пасок і бревіарій...”.

ЧЕРВОНІ НОЧІ

Це була типова дорога довоєнного хлопця з доброго, релігійного польського дому: порядне патріотичне виховання, прекрасно здав на атестат зрілості, великі плани на майбутнє і ревне бажання нести допомогу

O. Serafin
Kaszuba
(1910-1977)

іншим. Над усе глибока побожність, яка веліла молоденькому випускнику Алоїзу Кашубі постукати до хвіртки капуцинського новіціату. У монастирі швидко зауважили, що новий брат, званий від цієї пори Серафимом, має усі властивості доброго капуцина, на чолі з великою трійцею чернечих цнот: Побожністю, Покорю і Працьовитістю. Ще щось: – Брат Серафим закоханий у книжки, – повторювали на монастирських коридорах. Тому, ймовірно, чернечі настоятелі направили його на

студії полоністики в Ягеллонський Університет, під покровительство видатного професора Станіслава Пігоня. А коли, майже за два місяці до вибуху війни, захистив магістерську працю, пророкували йому гарну наукову кар'єру. Замість студентських книжок, чекало його кілька десятирічне апостольське поневіряння по найвіддаленіших закутках советської країни офіційного атеїзму. Те незвичайне служіння він почав від дуже запального місця на Рубежах: від Волині. Коли інші втікали з цього палаючого і скривленого куска землі, він їхав нести душпастирську допомогу тим, котрі там залишилися. Опинився в середині кошмару кривавих “червоних ночей” над Волинню серед поляків, котрих масово вирізували банди українських націоналістів. Бачив і пережив страшні речі: *“Вночі на горизонті було видно поїзжі. Якась людина, напівспалена, додоргяла у поблизькій хаті. Коли вогонь наближався ближче, ночі проводив на гориці в костелі. Це не було безпечніше, але ближче до Господа Ісуса і, у разі нападу, легше обороняти від профанації”*, – згадував він у своїх записках.

Після спалення Карасина, першої волинської парафії, в якій був настоятелем, мусив разом із врятованими від різні парафіянами постійно переходити до інших місцевостей, втікаючи від вогню, ножів і сокир бандерівців. Сам дійсно кілька разів чудом уникав смерті, хоча українські націоналісти багаторазово організовували засади на того “Ксьондза ляха”. Однак завжди хтось або щось остерігало його в пору від смертельних небезпек.

ТОЙ – ТРЕТИЙ

Коли на терени Волині знову вторглися совети, почалося друге відкриття драми тамтешніх мешканців.

Скінчилися, що правда, нічні мордування, але нині прийшла черга на брутальну депатріацію, що мала на меті цілковите викоренення поляків із Східних Рубежів. Однак не всі хотіли або могли залишити свої доми. Сам Серафим, котрого міцно вмовляли батько і сестра, щоб військ разом із ними, спочатку погодився. Уже в депатріаційному вагоні він почав сумніватися. Хтось йому сказав, що, якщо залишиться, імовірно буде єдиним священиком, котрий проприває на терені великої Луцької дієцезії. Тоді вирішив і вийшов на першій залізничній станції, залишаючи у вагоні увеся свій “маєток”. Згодом говорив: *“Хоча б тут залишилося двох поляків, то я буду з ними третій”*. Чернець оселився в місті Рівному, яке зробив своєю базою вилазки на усю Волинь. Їздив усюди там, де знаходилися хоча б найменші групи поляків і католиків. З часом почалися також небезпечні походи “за кордон” за межі Речі Посполитої на Литву, Латвію і в глиб СРСР. Десять років постійних подорожей, фатальних умов існування, голоду і щораз погіршуючого стану здоров’я... А до того всього ще постійні репресії з боку советської влади, що намагалася за будь-якої ціни позбутися невигідного підбурювача в чернечій рясі. Пробували також розв’язати проти нього кампанію преси і нашпітувану пропаганду, в якій обвинувачували його за неморальне життя і зловживання алкоголю. Безрезультатно. Однак у 1956 р. здавалося, що комуністам вдається втихомирити ченця. О. Серафим був спочатку підступно виписаний, а потім позбавлений начальником до справ віросповідань права виконувати душпастирську діяльність. Цілком було б так, коли б це той начальник був їхнім депозитарієм! Повторно йому запропоновано депатріацію, і це на добрих умовах. Знову відмовився.

ЛІКУВАЛЬНІ ТРАВИ ВІД ПАЛІТУРНИКА

Для Серафима тим самим почався етап катакомбного священства, богослужіння відправлені в приватних домах, нічні сповіді, таємні хрещення. З цих пір мусив уже ховатися протягом всього часу, без постійного проживання, без прописки, що вже саме в собі було в комунізмі злочином з роду тих найважчих, мандруючи зі своїм священицьким служжінням щораз далі й далі, переслідуваний міліцією і КГБ. Для обману влади хапався за різні роботи, був, зокрема, палітурником, продавцем лікувальних трав, кочегаром у шпитальній котельні. Щораз частіше доходили до нього інформації про трагічну долю тисяч поляків, розкиданих на безлюдних степах віддаленого Казахстану, котрі там масово гинули з голоду, холоду і важких кліматичних умов. Пішов до них... Голодний, промерзлий, стережений, переслідуваний, як ловецька звіріна, мандрував від хутора до хутора, від радгоспу до радгоспу, несучи всюди і для усіх Христове апостольство Правди і Любові. Працівникам КДБ вдалося схопити ченця лише 6 березня 1966 р. на автобусній станції в місцевості Кустанай. Його заарештували, посадили до в'язниці, обвинуватили у бродяжництві, а вкінці засудили до п'яти років заслання. Він потрапив до казахстанського радгоспу Арикти в районі Цілінограду, із повною забороною виїзду з місця заслання. Там прийняла його під свій дах родина німецьких протестантів. Уже через місяць після заслання писав: “*Господь Бог один знає, що мені назначив. Якими дивними є шляхи, котрими мене веде. Адже в Арикти не було б священика, коли б не мое заслання. Вчора перших п'ятеро сповідалося, а сьогодні раненько ми мали урочисту св. Месу*”.

Знову почали до нього з’їжджатися католики з найвіддаленіших закутків казахського степу. Він сам не забував також про своїх колишніх парафіян, писав листи на Волинь, Запоріжжя, Поділля, Полісся, Крим і всюди там, де раніше “*був парохом*” душою і тілом.

Це, зрозуміло, не могло подобатися советській владі. Незабаром його відправили до нового місця заслання – радгоспу Аршатинськ, 350 км від Арикти.

ВЛАДА ПІКЛУЄТЬСЯ

Труди щоденного апостольствування, винищуючий спосіб життя, зневага людської гідності, побутові умови не могли залишитися без впливу на його слабкий організм. Прогресував туберкульоз легень. А коли советська влада врешті «*ласкаво»* погодилася, щоб «*бродяга*» піддався повному лікарському обстеженню, в нього виявлено, зокрема, бронхіт, захворювання серця, емфізemu легень, гнійне запалення внутрішнього вуха і швидко наступаючу глухоту.

Отримав тимчасовий дозвіл на виїзди з метою лікування. Однак, впертий чернець використав цю хвіртку для зустрічі з колишніми вірними. А ці молилися без перерви про звільнення свого священика. Несподівано, в листопаді 1966 р., о. Серафим отримав дозвіл на повернення до Цілінограду. Однак, недовго тішився з отриманої свободи. За два дні до Різдва Христового був знову заарештований і засуджений, цього разу у відповідному закладі для пристарілих, калік і невиліковно хворих у глухому селі Мала Тимофіївка. Це рішення аргументували “*турботою*” про стан здоров’я і умови життя старшої, знищеної хворобами, людини. Однак у дійсності це була нова форма ув’язнення. Отож, коли директор закладу прямо сказав, що ченця

засуджено до 11 років примусового відокремлення, Серафим вирішив утекти.

Добрався до Цілинограду, до своїх вірних. Нав'язав також контакт з родиною в Польщі. Однак, коли сестра Марія благала його, щоб повернувся до краю, написав: “Господь Бог бачить, що віддав Йому усе в руки, а Він розпоряджується не завжди згідно нашої волі. Головна річ не розминутися з Божою волею”. Залишився в СРСР.

ЛАМПА ДОГАСАЄ І КОПТИТЬ

У 1968 р. раптово померла Марія і Серафим почав старання про отримання згоди на тимчасовий виїзд до Польщі. Дозвіл прийшов... через два тижні після похорону. Вирішив, однак, виїхати. Під час перебування у Вроцлаві йому дав про себе знати, не лікований роками, туберкульоз. У важкому стані привезли до протитуберкульозного шпиталю і лише термінова операція врятувала йому життя. Коли трохи прийшов до тями, почув від лікарів, що залишилось йому лише 10 років життя. І це за умови, що почне дбати про своє здоров'я... Ale з Казахстану, України і Сибіру до нього приходили постійно нові листи. Повернувшись до Радянського Союзу... “Тільки собі відомими шляхами і засобами пересування добирається до католиків і земляків, про яких уже навіть в країні ніхто не згадував. Був переконаний, що Господь Бог покликав його для «збирання уламків». Збирав їх на дуже розлогому терені, де середчно його вітали, а з жалем проводжали”, – писав О. Іеронім Варахім у біографії отця Серафима Кашуби “Божий бродяга”.

Однак, щораз частіше мав кровотечі легень. Знаючи, що відходить, писав: “Відчуваю себе завжди блаженно (...). Цьому відчуттю не переікоджує свідомість, що лампа догасає і коптить”.

У свою останню подорож вирушив до Львова 19 вересня 1977 року. День був дуже холодним і дощовим. Спочатку зіпсувався автобус і Серафим мусив далі подорожувати на відкритій вантажівці під струменями дощу. Потім перевірені знайомі львів'яни не могли прийняти його під свій дах, бо тоді якраз у них міліція робила ревізію. Поки для нього знайшли інший нічліг, Серафим стояв кілька годин під дощем. У кімнаті, в якій ночував, горіло увесь час світло. Його знайшли сидячого біля столу з опертою на бревіарій головою... Советська влада подбала про те, щоб похорон ченця відбувсятих і швидко. Однак незабаром до могили капуцина почали паломничати юрби вірних... На його надгробнику вирізьблени слова святого Павла, бо кого ж би іншого: “Став усім для усіх”...

Лукаш Казьмерчак

Джерело:

„Przewodnik Katolicki” (Poznań) nr 25 z 20 czerwca 2010 r., s. 24-26.

//

<http://kapucyni.pl/index.php/provincja-kraowska-mainmenu-325/serafin-kaszuba/2601-wedrowny-zbieracz-ulomkow#lub>

http://www.przk.pl/nr/wiara_i_kosciol/wedrowny_zbieracz_ulomkow.html

З польської переклада
Людмила Поліщук

З життя Церкви на Волині

ПАМ'ЯТЬ ТРИВАЄ ПЛОДИ 67-ОЇ РІЧНИЦІ ВІД ВОЛИНСЬКОЇ РІЗНІ

У неділю, 11 липня 2010 р., у катедральному храмі Святих Апостолів Петра і Павла, у супроводі ординарія Луцької дієцезії о. єпископа Маркіяна Трофим'яка, було відправлене богослужіння в наміренні усіх жертв волинського злочину 1943 року. Прибули: кілька священиків, котрі працюють у Луцькій дієцезії, делегація генерального консульства Речі Посполитої в Луцьку на чолі з Генеральним Консулом Томашем Яніком, делегація з Любліна, у склад якої входили працівники Центру Української Культури UCRAINICUM KUL, Католицького Товариства «Civitas Christiana», Інституту Національної Пам'яті, Товариства Приятелів Крем'янця і Волинсько-Подільської Землі, а також інших інституцій.

Як зазначив у вступі богослужіння пастир Луцької дієцезії, це – “історія, яку ми повинні передати наступним поколінням”. І це тим більше є важливим, що щораз менше залишається свідків тих страшних подій. З цієї причини, що недавно у Римі був закінчений Рік Священства, під час цього богослужіння особливо згадували священиків – жертв українського націоналізму. Єпископ відмітив, що не гинули лише католики латинського обряду, але духовній черниці слов'янського обряду

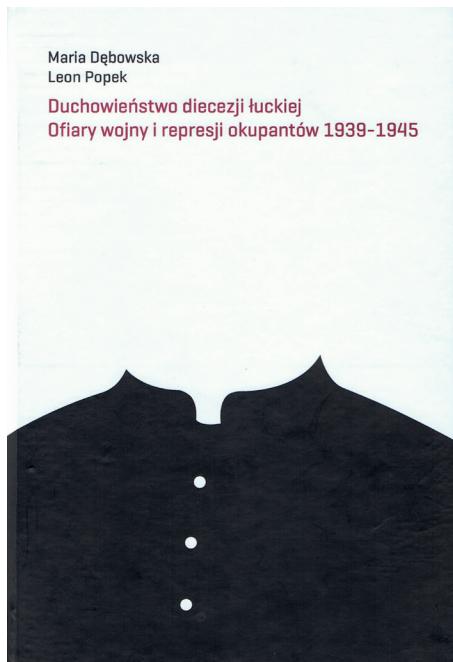

Богослужіння очолив Луцький єпископ Маркіян Трофим'як

(неуоніяти), а також загинуло двох православних єпископів, котрі не погоджувалися зі злочинами.

На початку св. Меси парох Луцької катедри о. канонік Віктор Маковський прочитав список священиків і черниць, замордованих на Волині українськими сусідами.

У принараджній проповіді о. єпископ Маркіян Трофим'як говорив про тривалість людського існування і про те, що життя не раз обривається у несподіваному моменті. “Кожна смерть є завжди дуже болісною (...).

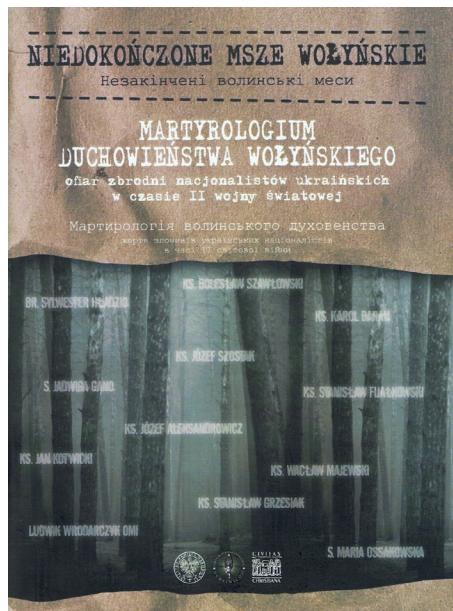

Принагідна публікація

Є випадки, коли цей біль особливий (...). Стаемо супроти незрозумілій людській таємниці беззаконності". Наступно єпископ виголосив науку про первородний гріх.

"Лише в Богові є та міць, яка може протиставитися злу, (...) щоб ми навчилися пробачати", – підкреслив єпископ Маркіян Трофим'як. Говорячи про події 1943 р. вкінці своєї проповіді луцький Єпископ сказав: "Цієї правди не потрібно боятися. Тільки на правdi можна будувати майбутнє".

Після св. Меси Єпископ відспівав пісню латинською мовою "Libera me Domine". Настрій молитви переміг різні думки і роздуми. Зачарувала простота літургійних жестів – окроплення свяченою водою і окадження символічного цвинтаря, спів пісні "Zwycięzca

Каталог виставки „Незакінчені Волинські Меси”

śmierci" («Переможець смерті») вкінці богослужіння.

Плодом цьогорічних обходів річниці волинської різні є публікація Марії Дембовської і Леона Попека під заголовком „*Duchowieństwo diecezji łuckiej. Ofiary wojny i represji okupantów 1939-1945*” ("Духовенство Луцької дієцезії. Жертви війни і репресій окупантів 1939-1945") (Люблін, 2010). До списку Священиків Луцької дієцезії, яких переслідували або які прийняли смерть у результаті діянь окупантів (sovets'kix i nіmeckix), а також українських сусідів, включно є 110 духовних. Представлені біографії є дещо у зміненій версії щодо біографій (авторства цих самих осіб), опублікованих раніше у праці під заголовком „*Słownik biograficzny duchowieństwa metro-*

Особливо молилися за священиків-жертви націоналізму

polii lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej 1939–1945, редактори Юзеф Крентош і Марія Павловічова (Ополе, 2007). Виправлено багато неточностей і додано нові визначення. Шкода, що обминули предметну бібліографію, вміщенну в словнику.

Другим плодом цьогорічних обходів була виставка „*Niedokończone msze wołyńskie*” та її каталог „*Niedokończone msze wołyńskie / Незакінчені волинські меси. Martyrologium duchowieństwa wołyńskiego ofiar zbrodni narodonalistów ukraińskich w czasie II wojny światowej / Мартирологія волинського духовенства жертв злочинів українських націоналістів у роки ІІ світової війни*” (Люблін, 2010). Шкода лише, що ця виставка

приїхала до Луцька на... один (sic!) день.

Слід вельми подякувати ординарію Луцької дієцезії єпископу Маркіяну Трофим'яку, директору Центру Української Культури UCRAINICUM KUL Володимиру Осадчому, директору відділу Інституту Національної Пам'яті у Любліні Яцеку Вельтеру, Марії Дембовській і Леону Попеку і багатьом іншим особам за проявлену турботу, за пам'ять про жертви українського націоналізму на Волинській землі.

о. Вітольд-Йосиф Ковалів

Вірити в Христа

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ПРАВА БЛИЖНЬОГО

Людська родина

Мале містечко. Неділя після полудня. Падає дощ. З віконних фрамуг лущиться лак. За брудними шибами заболочений світ. У кімнаті парно, галас. Тісно від решіток, від людей. Брак сили, щоб взяти до рук книжку. У зв'язку з цим потрібно вийти. Руки вкладені у кишені штанів. Піднятій комір піджака. З туману виходить кілька подібних силуетів. Куди йти? Мертвота. Дощ мрячить. Єдино життя в барі. Через відкриті двері щохвилини звідти вибухає галас. Або цюкати в карти в колеги при слабенькому вині або горілці, яку запивають пивом, до наступного дня, коли потрібно йти на роботу до фабрики. Стільки є ще таких містечок і сіл. Стільки є ще таких людей.

Напевно тебе неприємно зворушила ця картинка. Це добре. Не говори, що це неправда. Так часто буває, а і зараз – хоча рідше – є ще. Такі факти, і тому подібні, не давали і щораз більше не дають людям спати.

Дуже охоче повторюється речення, що людськість швидко прогресує вперед у розвитку ідей, особливо техніки, але з огляду моральності стоїть на місці або навіть відстає. Мені здається, що немає нічого більш фальшивого. Людськість дійсно зробила колосальні поступи на ниві моральності, точніше говорячи: на ниві реалізації прав людини. Про це свідчать усі суспільні організації, від пологових будинків, туберкульозних поліклінік,

*Stanza della Segnatura;
Справедливість – 1509-1511
– Рафаель Санты (Raffaello Santi)*

онкологічних, ревматологічних, через гігієну праці на фабриках, акції проти галасу на вулицях, аж до допомоги економічно відсталим країнам, аж до зменшення кількості годин праці. Місіонери уже не мусять вимагати в колоніальної влади про людське ставлення до кольорових рас. (Бо вже, врешті, немає колоній). Опіка над прокаженими не лежить виключно на плечах релігійних об'єднань. Згода: були злочини гітлерівського режиму, але одночасно була однозначна засуджуєща оцінка всього світу, був нечуваний в історії людськості нюренберзький процес. Людина через століття щораз більше “доростає” до думки про другу людину, а нині це явище виступає сильніше, ніж будь-коли до цього часу. Хочемо, щоб кожен – незалежно

від кольору шкіри, національності й світогляду – міг вільно жити. Щоб не був голодний і невдягнений. Щоб мав помешкання здорове і приємне, щоб міг закласти родину. Щоб був безпечний у своєму існуванні. Щоб поза професійною працею мав час на повний розвиток своєї людяності через спілкування з культурою всього світу.

Ми не можемо вже перенести поділу людей на “вищих” і “нижчих”, на таких, котрі мають працювати, і таких, котрі живуть коштом праці інших. Не можемо вже думати спокійно про те, що хтось працює в умовах, зневажаючих усілякі правила гігієни. Уже нам важко їсти і вигідно жити, якщо знаємо, що десь – хоча б на другій півкулі – живуть голодні й не мають даху над головою. Уже нам важко тішитися осягненнями літератури, коли знаємо, що є люди, котрі не вміють читати і писати.

Коли якусь країну знищать засуха, повінь або тайфун, коли загрожує населенню голод або злидні, тоді постають комітети, якісь близкавичні акції, котрі намагаються допомогти в нещасті. Людськість створила ООН – організацію, яка має на меті не лише піклуватися про мир на світі, але також стояти на сторожі прав людини і нести допомогу економічно і культурно відсталим народам.

Ми не є згромадженням груп, що живуть окремо одна від одної, але творимо один великий організм, який є хворим або здоровим, а це залежить від здоров'я або хвороби його членів.

Ми є єдністю і це не тільки в сучасності. Те, що в цю мить живемо в домах, це заслуга не лише людей, що живуть нині, котрі їх збудували, але і наших предків, котрі винайшли цемент, цеглу, залив, спосіб будування. Ходимо по вулицях, їздимо автобусами, палимо електричні лампи, варимо на газі,

постійно оточені любов'ю, думкою, піклуванням наших попередників. Наши наступники також будуть користуватися з нашого надбання. Людськість є організмом, який з'явився у мить покликання до життя першої людської пари й історія якої закінчиться зі смертю останньої людини.

Звідси ми також між собою взаємозалежні. І тому, якщо ледацієш, якщо чиниш зло – і навпаки, якщо працюєш, якщо чиниш добре – то цей факт не торкається тільки тебе. Через кожен твій вчинок людськість маліє духовно і матеріально, або зростає.

На сторожі тих, і тому подібних, прав людини стоїть справність, або інакше: кардинальна чеснота і чеснота любові близького. Одна і друга охоплює усіх людей, лише як до любові схиляє нас цінність близького в її відношенні до Бога, так і обов'язок справедливості накладають на нас права другої людини.

Справедливість вимагає постійного рахування з ними, отже є – іншими словами – постійним характером волі, щоб кожному віддати те, до чого він має право. Отже, кожна людина має право на життя, на власність, на свободу, на добре ім'я, на правду.

Розглядаючи конкретні проблеми, можна говорити про справедливість у відношеннях між поодинокими людьми, між особистістю та суспільством (родина, народ, держава, Церква) і окремими суспільствами.
(далі буде)

o. Мечислав Малінський

З польської переклала
Людмила Поліщук

Спадщина

ДОПОВНЕННЯ ДО ОСТРОЗЬКОГО КАТИНСЬКОГО СПИСКУ

Посилаючись на статтю, яка розміщена у “Воланні з Волині” ч. 2 (93) – В Рік 16, Березень-Квітень 2010, під заголовком “*Острозький катинський список. Мешканці Острога та околиць, котрі загинули від рук НКВД в Катині, Харкові, Мєдноє та в інших місцях казні*”, хотіла б доповнити той список на кілька прізвищ, які знаходяться у книжці “*Ukraiński ślad Katynia*” (“Український слід Катині”), опрацювання Зузанни Гайовнічек, видавець Міністерство Внутрішніх Справ, Варшава 1995 рік.

Додаю цитату зі вступу до вищезгаданої книжки: “*Український слід Катині є речовим записом – слідом останнього розділу життя 3435 осіб, могили котрих знаходяться десь в Україні. Вони ховають тіла державних службовців, військових, поліцейських, котрі віддали своє життя в службінні Польської Державі*”.

У результаті наполегливих старань польської Генеральної Прокуратури, починаючи від 1990 року, Верховна Прокуратура Радянської Армії почала виявляти Катинські Злочини.

5 травня 1994 р., під час візиту до Києва заступника польського Генерального Прокурора, Стефанові Снєжко передано список 3435 прізвищ жертв злочину.

Подаю прізвища жертв, знайдені у вищезгаданій книжці, які не були у статті “*Волання з Волині*”:

Стор. 13, 39 (101) Баришнюк Ігнатій, син Симона і Анни, нар. 1899 або 1900 у Хорові, прож. Хорів пов. Здолбунів, де був заарештований у 1940 році.

Стор. 12, 17 (1812) Майхерчак Станіслав, син Яна і Мар'яни, нар. 8. 10. 1890 у Шчонові, начальник в'язниці

в Острозі над Горинню, 1940 вивезений.

Стор. 16, 99 (3292) Шинковський Кароль, син Кароля і Кароліни, нар. 1880, прож. Острог над Горинню, заарештований 1940.

Стор. 20, 176 (1064) Завіловський Генрик-Ігнатій, нар. 02. 07. 1897, титулярний аспірант, керівник комісаріату в Острозі.

Стор. 181, 29 (759) Гожковський Адам, син Яна і Олександри-Валерії, нар. 10. 11. 1901 в Неледві-Фабричній у селі Бір (нині хутір с. Межиріч), Лісове Господарство Острог, заарештований 03. 03. 1940 в Острозі над Горинню.

Стор. 181, 30 (923) Добровольський Віктор, син Фердинанда і Марцелі, нар. 04. 08. 1901 у Вижниці, вчитель, прож. Острог над Горинню, заарештований 23. 03. 1940, вивезений травень 1940.

Стор. 182, 43 (157) Бяловонс Войцех, син Павла і Марії, нар. 1898 в Стілії, столяр, заарештований 25. 01. 1940 в Острозі над Горинню.

Стор. 182, 49 (1750) Лукомський Станіслав, син Яна і Аполонії, нар. 24. 09. 1919 в Острозі.

Свою інформацію доповнюю долею родин Катинського Списку.

Посилаючись на спеціальне рішення Політбюро в Москві, яке видане в березні 1940 року одночасно з катинським “вироком”, 13 квітня вивезли з теренів Східної Польщі всі родини Жертв Катинського Злочину.

Цитую документ приречених:

“*Провести до 15 квітня 1940 року депортацію до північних районів Казахської СРСР родин усіх репресованих і що знаходяться в таборах для військових в'язнів колишніх офіцерів польської армії,*

поліцейських, службовців в'язниць, жандармів, розвідників, колишніх земельних власників, фабрикантів і високопоставлених службовців колишнього польського державного апарату в кількості 22-25 тисяч родин”.

Список мені відомих прізвищ і родин, що запам'ятала серед списку розміщеного в цитованому “Волання з Волині”, і мною дополнений, депортованих 13 квітня 1940.

Родини:

Юзефа Фліска – дружина з 3 дітьми,
Владислава Котарського – дружина з дочкою,
Вацлава П'ясецького – дружина з дітьми,
Станіслава-Людвіка Жураковського – дружина з 4 дітьми,
Станіслава Майхерчака – дружина з

Острозький Катинський список

ВОЛОДИМИР ІВАШКЕВІЧ

З МІЗОЧА

Володимир Івашкевич народився 24 липня 1872 р. в Одесі, загинув у Биківні під Києвом у 1940 році. Син Ігнатія і Аделі Варинської. До I світової війни був управляючим маєтку Подгорських в Дащові, після війни був касиром на цукровому заводі в Мізочі. Заарештований НКВД у грудні 1939 р., ув'язнений у Рівному, звідки 31 травня 1940 р. був вивезений до в'язниці в Києві й там, або в Биківні, замордований.

Одружений з Вікторією Шимков'як, дочкою Йосифа і Анни, вчителькою в Дащові, після війни в Мізочі (була там директором загальноосвітньої школи), а після II світової війни в Згежі. Мали дітей Ігнатія і Софію, котра народилася в 1917 році.

Вікторія Івашкевич з дочкою і старенськими батьками була вивезена з Мізоча 13 квітня 1940 р. разом із цілим

дітьми, Адама Гожковіча – дружина з дітьми, Антонія Кузьми – дружина з 3 дітьми, Віктора Добровольського – дружина з 4 дітьми.

Депортована була також родина Госіда – власника продовольчого магазину в Острозі. У книжці “Українські слід Катині” на стор. 17, 127 (3135) фігурує Хоціда Борух син Лева, нар. 1906 р. – брак інших даних.

Усвідомлюю, що цей список неповний, можуть бути неточності. Багато років пройшло від описуваних подій, а людська пам'ять ненадійна.

**Яніна Бжозовська
з дому Добропольська**

З польської переклада
Людмила Поліщук

транспортом до Казахстану. У 1946 році лише з дочкою повернулася до Польщі, залишаючи в Казахстані могили батьків.

Зв'язок Володимира Івашкевича з Волинню великий, бо він пропрацював тут разом із дружиною майже 20 років і став у Мізочі відомою постаттю. А “український список” є частиною катинського злочину.

Див.: Listy i wspomnienia rodzinne, „Śladem zbrodni katyńskie”, Warszawa 1998, s. 344; Regina Szablowska-Lutyńska, „Z Wołyńia do stacji Taincza”, Kraków 2003; Nekrolog Wiktorii Iwaszkiewicz (prawdopodobnie z „Dziennika Polskiego”).

Ян Івашкевич

З польської переклада
Людмила Поліщук

Між сусідами

ПЕТЛЮРІВСЬКИЙ ОФІЦЕР І ПОЕТ, ПРИЯТЕЛЬ ПОЛЯКІВ

Офіцер Армії УНР (Української Народної Республіки) Євген Маланюк (1897-1968) був інтернований в Польщі в 1920 р. і перебував у таборі в Калиші, де розвивав літературну діяльність і брав, зокрема, участь у редактуванні часопису „Веселка”. Після інженерних студій у Чехословаччині й після розпуску таборів інтернований у Польщі, замешкав у Варшаві. Заприязнився тут з багатьма поляками – Станіславом Стемповським, котрого вважав за названого батька, говорячи про нього, що є на стільки поляком що й українцем, а також з його сином Єжи – перекладачем польською мовою його есе „*Szkice do typologii kultury*”. Сердечні звязки об'єднували його також з письменницею Марією Домбровською.

У тридцяті роки викладав російську літературу у Вищий Військовій Школі у Варшаві, а також видавав збірки поезій і нариси з історії культури і мистецтва. Належав до Польсько-Українського Товариства разом із Леоном Василевським – секретарем Інституту Досліджень Національних Справ, Станіславом Папроцьким, істориком Янушем-С. Лосем. Товариство видавало „Польсько-Український Бюлетень”, в якому друкували його вірші. Був також членом Комісії з Досліджень Польсько-Українських Відносин в Українському Науковому Інституті у Варшаві. Більш того, підтримував сердечні відносини з Юліаном Тувімом, про що може свідчити його звернення: „*Mij дорогий*” у листі, що зберігається в музеї Літератури у Варшаві. Наш поет переклав деякі його твори польською мовою, а Маланюк присвятив Тувімові вірш „*Ars poetica*”, з дарчим написом: „Це тобі на загадку про наші короткі зустрічі, 12

Євген Маланюк

Фот. Архів

III 1939”. Залишився також у близьких відносинах з прозаїком Юліаном Волошиновським, котрому подарував збірку поезій з дарчим написом: „*Moemu prijatelевi*”. Підтримував контакти з Юзефом Віттліном, а сердечна приязнь поєднувала його з Ярославом Івашкевичем, з котрим зустрічався у Варшаві, Празі чеській і Підкові-Лісній, а в музеї Івашкевича є вірші й листи Маланюка. Івашкевич присвятив йому вірш „*Прага*”, який закінчується словами: „*Spotkaję się kiedyś ci, co nad nienawiścią położyli miłość*”, („Зустрінуться колись ти, що вище ненависті поставили любовь”), а

Маланюк відповів йому віршем „*Do Jarosława Iwaszkiewicza*” (“До Ярослава Івашикевича”), закінчуєчи словами:

*„I nam się zdawało, że dostał
Już dosyć Bóg i krwi i kar
Zanim nie zjawił się apostoł
Co zmienił w płomień serca żar”.*

Маланюка перекладали також Станіслав Чехович, Казимир-А. Яворський, Чеслав Ястшембець-Козловський, завдяки якому вийшла польською мовою збірка його віршів «*Гелада Степова*» (1936). В одному з віршів ділиться зі своїми враженнями про Варшаву:

*„Oto miasto niespełnionych myśli
Próżnym zgiełkiem nuży moje dni
Tylko wieczór w ciężko płynnej Wiśle
Hen, na zachód wzrok mój znowu śle...
W dali mewy wiślane krzyczą
Fala brzegi piaszczyste lże
Czarne miasto twoje Mickiewiczu
Europejskim jest dla mnie Paryżem”.*

Маланюк є автором віршів про Мазовію і Балтику. Його друкували в журналі «*Камена*», «*Сучасному Перегляді*» („*Przegląd Współczesny*”), «*Літературних Відомостях*» („*Wiadomości Literackie*”), квартальнiku «*Схід*» та в «*Польсько-Українському Бюлєтні*».

Про поляків в Україні писав: “*Коли б наше покоління здобуло державність у 1917-1921 рр., ті наші поляки становили б великий капітал нашої відродженій батьківщини, капітал всесторонній від сільського господарства і цукроваріння до науки і дипломатії*”. На сторінках паризької «*«Культури»*» Маланюк помістив статтю “*Ісаак Мазепа і Станіслав Стемповський*” (1952).

Про Маланюка в міжвоєнному періоді ширше писав Костянтин Симонолевич, молодший, у статтях: «*Маланюк – поет-лицар*» («*Польсько-Український Бюлєтень*» 1939, ч. 1), підкреслюючи, що в українській поезії Маланюк є винятковим явищем. Мова, ритміка, а, над усе, артистична ідеологія його творів переважно різняться від усіх українських, і не тільки українських поетів. Після смерті Маланюка вийшов

у лондонських “*Відомостях*” його вірш “*Варшава*”, а також спогади приятеля поета в Америці, історика Даміана Вандича. Автор, зокрема, нагадав, що його середовищем стала еліта польського письменництва: Домбровська, Івашикевич, Сломінський, Тувім, Віттлін, що це була його “*духовна родина*”. Багаторазово повторював, що роки, проведені у Варшаві, були єдиним погожим періодом його життя, який дав йому сурогат стабілізації. Якщо можна про когось говорити, що був приятелем поляків, то напевно про Маланюка.

У Польські Народній Республіці переклади його віршів друкувалися у творах Казимира-Андрія Яворського і у віршах Юзефа Чеховича. У гроні літературознавців, попри різним заборонам, згадки про нього були в есе “*Українська література*” проф. Мар’ян Якубця (1962-1989), Ришарда Лужного в “*Нарис історії української літератури*” (1979) і Флоріана Неуважного у вступі до антології Тадеуша Голендра “*З української поезії*”. Неуважний визначив там Маланюка як визначну постать.

Бібліографи подали список публікацій Маланюка на сторінках часопису «*Камена*» і за редакцією Василя Бялоказовича (1984, т. VIII).

Нині тим більше Маланюк заслуговує на пригадування і пам’ять.

Антон Середніцький

[„*Bunt młodych duchem*” (Warszawa) nr 3 (55) z maja-czerwca 2010 r., s. 26.]

З польської переклала
Людмила Поліщук

Свідоцтво

“А Я ЖИЛА ДАЛІ”

Часами приходить момент спогадів і рефлексій. Повертаємося до дитячих років і молодості. Тоді оживають спогади, довго приглушені в підсвідомості, про які не знає навіть найближча родина. Глибша рефлексія схиляє до передумування, що правду не можна затаїти, що тим, хто загинув за трагічних обставин належить хоча б крихта пам'яті.

Мої роздуми будуть спробою більш детально описати злочин націоналістів УПА в Колонії Стефанівка (13 лютого 1944 р.), які були опубліковані в монументальному видавництві Владислава і Єви Семашко “*Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia*” (“Геноцид, вчинений українськими націоналістами над польським населенням Волині 1939-1945”).

Сягну зараз до джерел дитинства, які запам'ятала. Народилася в Колонії Стефанівка, гміна Верба, Володимирський повіт у винятковий день – 3 травня 1931 року. Мої батьки це: Ян (нар. 7 січня 1897 р.) і Аделя (нар. 1911 р.) з дому Курдель. Мешкали ми в господарстві, яке вели мої батьки. Тато став власником маєтку як колишній легіоніст. Брав участь у кампанії 1920 року. Був учасником “варшавської битви”. Напевно відзначився великою мужністю, тому що за воєнні заслуги отримав Хрест «*Virtuti Militari*». Окрім цього, державна влада визначила йому завдання колоніста спочатку біля Володимира-Волинського. Після укладення подружнього союзу з Аделею Курдель у Колонії Стефанівка (пам'ятаю ще старі забудови моїх дідуся

і бабці), замешкав у цій місцевості.

Мала сестру Станіславу, котра народилася 2 травня 1933 р. і брата Едуарда, котрий народився 8 грудня 1938 року. Домашнє господарство було оточене фруктовим садом, в якому було поставлено кілька бджолиних вуликів. На дорідних грядках росли овочі та квіти.

До школи пішла в 1938 р. в місцевості Андриєвка. Моєю вчителькою була пані Гелена Краєвська.

У моїй околиці у той час ніхто не чув про якісь трагічні геноциди. Нічого не вказувало на драму, яка мала розігратися на тих теренах зaledве кілька років пізніше. Поляки, українці, німці нашої околиці взаємно відвідували один одного, а навіть часом спільно святкували.

Аж врешті прийшов вересень 1939 року. До нашого села вторглася Червона Армія. Для мене це означало зміну школи і переведення знову у 1 клас. Почала навчання російською мовою в школі у Вербі. Пам'ятаю день 1 січня. У класі були розкидані цукерки з інформацією: “*Батько Сталін дав вам цукерки...*”

У домі моїх батьків замешкало троє солдат НКВД. Одного дня в нашому домі почалися дивні приготування. Сушили хліб, пакували одяг. Усі якби на щось чекали. Виявилось, що наши квартиранти попередили моого батька, що наша родина намічена для вивезення у глиб СРСР. Ми були у списку вивезення. На щастя, цей варіант ніколи не був реалізований...

Окрім затирання слідів польськості, тоді старанно нищили сліди релігійного

життя. Моя мама у великій конспірації вчила мене катехізму і в морозний день, у щоденому зимовому одязі, у великій таємниці, разом із одним хлопцем, я приступила до Першого Святого Причастя. Це відбулося у Володимирі-Волинському.

У поспіху, в глибокій таємниці, батько закопав Хрест «Virtuti Militari» під кущем троянди. Вічність затерла сліди цієї дії. Ніколи не вдалося пізніше знайти місце, де був закопаний. У вихорі війни загубилися також документи і архіви присвоєння цієї відзнаки.

У моїй свідомості знаходяться ще інші спогади. У нашій місцевості були дивні зникнення. Це сталося, зокрема, з паном Палюшкевичем (мій хресний батько), довоєнним комендантром поліції у Вербі. Разом із родиною жив до війни в мурованому домі, неподалік поста. Часто відвідував нас у моєму родинному домі. Приносив різні подарунки. Особливо пам'ятаю білого пса, якого я отримала від нього. Назвала його Брис.

У 1939 р. хресний зник з нашого села. Довгі роки нічого про нього не було відомо. Його родину совети у першій депортаційній хвилі вивезли у глиб Радянського Союзу. До певного моменту приходили листи, в яких була така інформація: «У нас така картопля як горіхи». Про яке місце заслання йшлося в дійсності – не було відомо.

Коли в нашу країну прийшли політичні зміни, з'явилося багато публікацій про долі польських офіцерів і поліцейських, інтернованих до Козельська, Старобельська і Осташкова. В одному такому видавництві знайшла у списку помордованих в Осташкові прізвище Палюшкевич. Тоді зрозуміла, що сталося з моїм хресним.

Червень 1941 р. приніс чергові зміни. До нашої місцевості вторглися

німці. Від вересня 1941 р. почала ходити разом із сестрою до школи в Андриєвіці. Знову вчила мене пані Краєвська. На місце російської мови впровадили німецьку мову. До моого класу ходило небагато дітей. В одному приміщенні навчалися великі класи – третій і четвертий. Зацікавлена інформаціями старшого класу, я охоче відповідала на поставлені запитання. У цей спосіб протягом шкільного року мені зарахували два класи.

Німецький окупант запровадив нові порядки. Почалися драматичні переслідування євреїв. У Володимирі-Волинському створили гетто для єврейського населення. Можна було “позичати” євреїв для домашніх робіт. У моєму домі, зимовою порою, з’явився хлопець-молодик із семітськими рисами обличчя. Його головним заняттям було пошиття одягу для нашої родини і сусідів. Моєму братові пошив довгий, коричневий кожух. Ця деталь буде мати великий вплив на його життя. Але про це пізніше.

Натомість, за німців пом'якшилися релігійні переслідування. Моя сестра приступила до Першого Святого Причастя вже у білій сукенці разом із більшою групою дітей. Можна було навіть зробити фотографії з цієї урочистості. Збереглася єдина фотографія з тих років, на якій зображені моя сестра Станіслава разом із двоюрідною сестрою Альбіною Форма в одежі до причастя. Ця фотографія “кружляла” серед переселенців із-за Буга, поки врешті решт потрапила до моєї родини.

Літом 1942 р. в околиці почали відбуватися дивні речі. Мої батьки вибралися на іменини до знайомого українця у Вербі. Урочистість затягнулася. Господар запропонував нічліг. Однак, нічний сон був

перерваний. Збудили сплячих і сказали обов'язково виїжджати, бо починається діятися щось дивного. Подробиць не сказали. Через кілька днів батьки асоціювали факти. Було вже відомо, що почалася різня УПА. Часом через нашу колонію проходили особи, що несли знаряддя типу мотики. Це були біженці з поблизьких сіл, що залишали свої господарства з причини нападу українців.

Та ситуація спричинила, що батьки вивезли нас, дітей, до Володимира-Волинського. Ми замешкали у сестри нашого сусіда Яроша. Мама до нас приходила на ніч. Ночувала з нами. Тато залишався на господарстві. Створилася локальна самооборона. Вночі кілька господарів пильнували обійстя.

Створення самооборони збільшило нашу безпеку. Ми повернулися до дому. Аж прийшов цей трагічний день – неділя, 13 лютого 1944 року.

Мій брат одягнув коричневий кожух і вибіг кататися на санках. На кухонній плиті варився бульйон. Я собі помила голову. Ходила по домі у грубому халаті. Промені світла освітлювали дім. Того дня нашу колонію не пильнували самооборонці. Пішли з колонії Стефанівка до Беліна, бо дійшла інформація, що до села ввійдуть німці. Разом із самообороною місцевість залишила частину жителів. Батьки вирішили виїхати. Почалися приготування до виїзду. Батько вийшов із дому і побачив, надіїджаючих з боку Верби, українців. Притиском повернувся до дому, інформуючи нас про цю подію. У поспіху я накинула на себе грубе пальто і вдягнула чоботи на голі ноги. На довге мокре волосся натягнула шапку-пілотку з м'якої ангори. Ми почали тікати в напрямку, найімовірніше, белінського шосе. Ніхто раціонально не думав. Ноги

провалювалися в м'який глибокий сніг. Кінний загін українців оточив мене, маму, брата і сестру. Мама почала з ними розмовляти. Звернулася до одного по прізвищу. Благала про помилування. Українець потворно залаявся і націлив автомат. Тоді мама сказала останні слова: “Перехрестіться”. Сама перша перехрестилася. Сильно тримала брата за руку. Пролунали постріли. Мамі влучили в голову. Впала навзнак. Брат полетів за нею. Кінь наступив йому на грудну клітку. До цієї пори має вм'ятину в тому місці.

Я впала разом із сестрою. Протягом якогось часу втратила свідомість. У певний момент почула тихий голос пораненої сестри: “Пити, пити”. Пам'ятаю, що їй відповіла: “Їж сніг”. Раптом тишу перервав плач брата. Я просила його, щоб близче підсунувся до мене. Знала, що мама вже померла. Однак дитина (4 літній хлопець) встала і почала ходити серед забитих. Тоді українці замітили кружлячу постать. Знову приїхали. Почалася чергова стрілянина. Я відчула на плечах шарпання, якби електричний струм прошив моє тіло. Це куля прошила мої легені. Попередню рану під стегном не відчула.

Втратила свідомість. Поновне пробудження. Почула ревіння худоби в палаючих оборах. Заграва пожеж роз'яснювала западаючий присмерк. З великим трудом перевернулася на плечі. Моя думка концентрувалася на тому, як встати, як заопікуватися братом, котрий судорожно тримтів на колінах біля мене. Перша спроба сісти не вдалася. Почала знову пробувати. За третім разом сіла, але незабаром втратила свідомість. З пізніших розповідей дізналася, що уповіці налякала прибула лише ввечері підмога з Беліна (гміна Верба): загони Домбка – Дембіцького

“Ярослава” і Єжи Krakowskого “Леха” Волинської Дивізії АК. Вночі група осіб, яка сковалася в скронах і підвалах, обшукувала місце стрілянини на подвір’ях. Сліди крові виразно вказували на місця трагедії, фарбуючи сніг у червоний колір. Почули плачуше дитя. Брата забрали. Однак він переконав тих людей, що потрібно перевірити, “чи моя старша сестра жива”. Я подавала невеликі ознаки життя. Мене і брата забрали до пустої, після українців, хати біля шосе. Халат порвали на куски, якими спиняли кров на моїх ранах. Потім відправилися до Беліна по сані. Нас забрали. Коли це було? Як виглядав транспорт доставки – невідомо. У весь час була непримітна. Потім помістили нас у польовий шпиталь у Беліні. Прийнялися очищати мої рані. У той момент опритомніла і відчула дуже сильний біль. Серед тих осіб, що крутилися біля мене, побачила моого батька.

Вівторок після тієї трагедії. Група жителів Колонії Стефанівка, а також члени самооборони з Антонівки, Беліна, Геленівки, Калінова і Водзінова відправилися на місце стрілянини. Знайшли останки мої мами Аделі, мої сестри Станіслави, тітки Антоніни Форма, її чоловіка та інших замордованих. Їхні тіла поховані в братській могилі в Охнівці, частина у Володимири-Волинському. Цього дня було чергове чудо. У поблизьному стозі сіна, в якому я планувала сковатися разом із своїм братом, знайшли Петронелю, котра пересиділа у цьому місці від неділі. Як це може бути, що не замерзла, ніхто не знає. Ще більше неправдоподібним було те, що жодна з 12 ран, завданіх цій дівчині (14 років), не була небезпечною для її життя. Пережила це “пекло”. Єдино відморозила два пальці на нозі.

13 лютого 1944 р. мав місце ще один неправдоподібний випадок. Альбіна Форма (та із фотографії Першого Святого Причастя, де моя сестра) втікала разом із мамою. Українець, догнавши їх, почав колоти штиком маму. Дитина вирвалася з рук матері і почала тікати в напрямку палаючих у вогні забудов Седліцьких. Загrimіли постріли, але жоден не потрапив у втікачу дівчинку. Як це може бути? Хіба тільки Боже Провидіння знає відповідь на це запитання.

Дитина в амоку вбігла на подвір’я палаючих забудов. Пан Седліцький помітив цю особу. Швидко втягнув дівчинку до свого сховища – мурованого льоху далі від господарства, у садку. Там вони перечекали до кінця драми Колонії Стефанівка. Коли запала тиша темної ночі залишили своє сховище і відправилися в безпечне місце.

Потрібно також у цьому контексті згадати про Казю Кудрель і Геноефу Здуньчук. Обидві 17-літні дівчата і двоюрідні сестри. Коли українці напали на село, обидві дівчини почали хаотично тікати. Геноефа Здуньчук, вища і мала більше щастя, вирвалася з тієї скрути. У Казю Кудрель кулі влучили в живіт. Ще в белінському шпиталі була жива і притомна. Отець Рудницький з Беліна вділив нам (мені і Казі Кудрель, яка лежала біля мене на підлозі) Останнього Oleopomazanня. Над ранком Казя померла. Мій стан був безнадійним. Так пролежала кільканадцять днів. Рана з легень ззовні почала гойтися, але надалі сочилися гнійні виділення. У цій ситуації батько підписав згоду на операцію. Загальний стан щораз більше погіршувався. Згасала на очах. Однак до операції не дійшло. На тижні, перед Великоднем, (для мене у той час кожен день був подібним один до іншого), просила

Господа Бога про швидку смерть) німці бомбардували шпиталь. Моє ліжко знаходилося під вікном. У момент бомбардування весь шпитальний персонал і частина хворих встигли евакууватися до сховища. Мене не встигли сховати. Під час нальоту вилетіли шиби з вікна. Осколки скла полетіли на моє ліжко. У той момент почула тепло, яке розходилося по моїй грудній клітці. Подумала, що знову поранена, а тепло – це кров, яка сочилася. Однак, виявилося інакше. Це лопнув нарив з легеневої рани. Видлення сочилися надалі.

Наступного дня, після бомбардування, батько забрав мене зі шпиталю. Ми замешкали в якісь хаті. Пам'ятаю, що лежала в темному приміщенні. Час для мене зовсім стерся. Літом лежала в якісь дивній шопі, на нарах збитих з дощок. Пам'ять стерла подробиці з того періоду. Як виглядало мое існування (їжа, пиття і т.д.) дійсно не пам'ятаю. З пізніших оповідань родини виходить, що лежала в такому стані півтора року (без ліків, без бинтів, на межі життя і смерті).

Коли наблизався німецько-радянський фронт до місця нашого перебування, вторглися німецькі війська. У цій групі був німецький лікар, котрий оглянув мої рани, зірвав бинти. Справді не міг повірити, що я в такому стані ще живу. Поставив надто серйозний діагноз – з цього нічого не буде... Однак дав мені таблетки жовтого кольору. А я жила далі.

Коли радянський фронт пересувався на захід, німці вирішили евакуювати цивільне населення разом із відступаючими німецькими відділами. Тоді, об'язавшись пасками, вже могла сідати. Ми попрямували на захід.

У якийсь момент у полі мого зору з'явився мій знайомий німецький лікар.

Пізнав мене. Дійсно не міг повірити, що я живу і мені стає щораз краще. Сказав так: “Уже будеш жити”. Тоді мені подарував цукерки горошок. Як вони чудово смакували. Їх смак, колір не забуду до кінця життя.

Перетнули річку Буг. Думали, що ми за собою залишили найдорожче. Однак, так не було. Відразу за Бугом налетіли на наш транспорт радянські літаки. Знову бомбардування. Навколо летіли бомби. Вибухали стовпи землі. Я надалі лежала на своїй постелі, на возі. Біля мене стояв мій тато. Брат Едуард сховався на дозриваючому полі збіжжя. Неподалік горіло село. Тоді я не відчувала страху, жаху. Стан байдужості заволодів моєю свідомістю. Тоді тихо говорила: “Нехай буде воля Твоя, Господи”.

Знову Боже Прovidіння врятувало мене від скруті. Після бомбардування, транспорт рушив далі. Ми минали палаючі забудови, розкидані людські трупи. Німецькі відділи швидким темпом прямували на захід. Цивільне населення залишилося без охорони. Наближалася вечір. У поблизькому селі ми вирішили залишитися на ніч. Мене положили на купу сіна. Біля мене спав мій брат. Тато, мабуть, глядів нас, бо мав досвід з Волині. Над ранок почула енергійні голоси. Це советські війська вторглися до цієї місцевості.

Ранком ми вирушили далі. Цього дня був ще інший випадок. Прив'язана до воза корова, видала на світ свого нащадка, червоне телятко. Слабке малятко не могло вспівати за транспортом. Врешті “опинилося” на возі, біля моєї постелі.

Першою нашою їжею на люблінській землі був суп, зварений на молоці від отеленої корови з додатком картоплі, викопаної з поблизького поля. Мій турботний тато подбав про їжу

для своєї покаліченої родини. Я і брат – жили, мама і сестра – залишилися навічно на Волині.

Так ми добралися до місцевості Ухані. Тут почали будувати нове життя. Протягом довгих років про те, що сталося в Колонії Стефанівка в нашій родині панувало глухе мовчання. Тато якби перетравлював цей біль в собі. Я і брат виростили, створили свої родини, а мовчання тривало далі.

Мабуть до кінця життя запам'ятаю день св. Антонія – 13 червня 1945 року. Тоді вперше від волинської трагедії стала на свої ноги. Батько вистругав мені дерев'яні милиці, на які могла спертися і дивитися на світ з висоти. Яким мені тоді прекрасним здавалося життя. Рани на моєму тілі загоїлися. Залишилися виразні шрами і осколок снаряда в моїй правій легені.

Єдино, під час лікарських візитів, відповідала на запитання, що торкалися шрамів. Ніхто не може повірити, що вижила від таких поранень. Можливо так мало бути. Це Боже Провидіння назначало етапи моого життя.

Пройшло чимало часу, вже після смерті моого чоловіка, коли почала брати участь у зустрічах кресових родин. Уже не будили мене кошмарні сни. Щораз спокійніше могла про це говорити. Можливо ще не із подробицями. Переломом у моїй свідомості була поява опрацювання Владислава і Єви Семашко “*Ludobójstwo*” (“Геноцид”). Першу інформацію про цю подію подав мені мій онук, що жив у Канаді. Сягнула до книжки. Відкрила гасло Колонія Стефанівка і знов усе повернулося. Без товариства невістки не знаю, якби я повернулася додому. Після глибшого обдумування, однак вирішила прояснити обставини мордування Колонії Стефанівка. Це

належиться моїй мамі, сестрі, тітці, її чоловікові та іншим помордованим у цих драматичних подіях.

Нехай крихта пам'яті буде компенсацією їхніх страждань. Нехай світло віковічне їм світить на віки!

Під час перебування у Володимири-Волинському ми (я і сестра) пережили справжній шок. На цвинтар привезли останки всієї родини (бабці, дідуся, молодого подружжя та дітей). Тіла були спотворені – виколоті очі, підпалені п'яти, жінка з розрізаним животом. Це були жертви мордування українськими націоналістами навколошного села. Родина наважилася на жест поховання.

Ми, як діти, з цікавістю оглядали цю подію. Однак ніхто не припускає, що наша Колонія Стефанівка та її жителі також будуть ділити подібну долю. Не всім буде дано вижити.

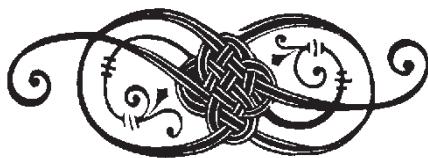
Гелена Захарчук

*Розповідь списала
Ядвіга Краснодембська*

*З польської переклада
Людмила Поліщук*

P.S. Від перекладача.

З пані Геленою я особисто познайомилася в Холмі. З її вуст чула не раз розповіді про вищезгадані події на Волині.

З життя Церкви

IV СИМПОЗІУМ ПРО СЛУГУ БОЖОГО

О. ВЛАДИСЛАВА БУКОВИНСЬКОГО

У суботу, 26 червня 2010 р., на терені Санктуарія Божого Милосердя в Krakow-Lagiewnikach відбувся IV Симпозіум про Слугу Божого о. Владислава Буковинського.

Симпозіум розпочала урочиста св. Меса, що була відправлена в Словацькій Каплиці Санктуарія, яку очолював о. Вітольд-Йосиф Ковалів, настоятель римо-католицької парафії в Острозі на Волині. Принагідну проповідь виголосив д-р о. Ян Новак, замісник постулятора канонічної справи Слуги Божого о. Владислава Буковинського.

Наступно у Конференційній Залі Душпастирського Дому були виголошенні два реферати: д-р о. Ян Новак – “Героїзм пробачаючої любові Слуги Божого о. Владислава Буковинського”; о. Вітольд-Йосиф Ковалів – “Актуальність свідоцтва Слуги Божого о. Владислава Буковинського”.

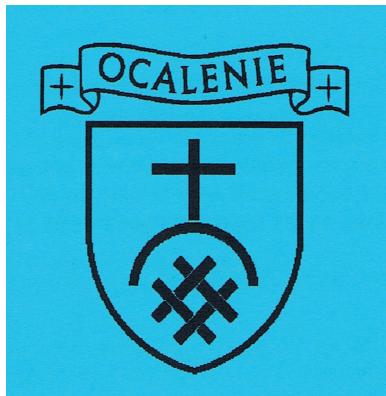
Після виголошених рефератів і перерві на каву, відбулися Загальні Збори членів Товариства ім. о. Владислава Буковинського „OCALENIE“ (“Врятування”). Присутнім представили звіти Товариства. Позитивно оцінили працю відходячого управління Товариства, на чолі з головою Станіславом Срохою. Після чого вибрали нову владу Товариства. Його Головою стала Данута Ленік, котра до цього часу була його секретарем.

О. д-р Ян Новак надав інформацію про стан канонізаційного процесу в Римі. До усіх членів і прихильників Товариства ім. о. Владислава

Буковинського „OCALENIE“ було звернене прохання про підтримку у вигляді молитви, пожертування і страждання, офіруваних на цілі Товариства, якими є: турбота про культ Слуги Божого о. Владислава Буковинського, допомога у веденні беатифікаційного процесу, молитва за духовні особи, а також духовна допомога католикам Сходу.

Після обіду були представлені зворушливі свідоцтва на тему о. Владислава Буковинського вірними з Караганди, котрі в рамках репатріації прибули з Казахстану і нині мешкають в Польщі. Okрім свідоцтв про нашого геройчного священика, ми також почули про різні проблеми, пов’язані з репатріацією поляків з Казахстану і Середньої Азії.

Стефан Ковалів

Свідки віри XX сторіччя

АКТУАЛЬНІСТЬ СВІДОЦТВА СЛУГИ БОЖОГО О. ВЛАДИСЛАВА БУКОВИНСЬКОГО [1]

Протягом останніх років завдяки чисельним публікаціям ми могли піznати широку літературну спадщину Слуги Божого о. Владислава Буковинського, а також велике число свідоцтв на його тему. Наступний етап беатифікаційного процесу закликає нас до глибшого пізнання свідоцтва Слуги Божого і звернення уваги на його актуальність. Після ознайомлення із однією з найістотніших рис його свідоцтва, геройчною любов'ю пробачення – що представив нам постулятор о. д-р Ян Новак – звернімо увагу на кілька інших рис свідоцтва Слуги Божого.

СВІДОК ПРАВДИ І ЄВАНГЕЛІЙНОЇ ЛЮБОВІ

Чисельні спогади і свідоцтва про Слугу Божого о. Владислава Буковинського допомагають нам зрозуміти, якою великою силою духа обдарував його Бог. Він був свідком правди і євангелійної любові, вимовним прикладом святості і готовності віддати своє життя за Євангелію. Будучи учителем і оборонцем Церкви, відзначився глибокою вірою, мудрим словом і непохитною довірою Божому Прovidінню. Його приклад для нас є актуальним джерелом духовного багатства і, разом із тим, могутнім засобом євангелізації.

ОБОРОНЕЦЬ ОСНОВНИХ ЦІННОСТЕЙ

1936-1939 роки у Луцьку були особливим періодом душпастирської праці о. Владислава Буковинського. Широкі горизонти, звернення уваги на суспільне життя – в повному розумінні – а навіть на політичне життя, видно у листах о. Владислава Буковинського. Незабаром після початку праці в Луцьку, пише знамений лист до своїх приятелів у Рабці, Марії і Володимира Голейків від 19 вересня 1936 р.: “У Луцьку мені дуже добре і мило. Мешкаю і харчується в духовній семінарії. Працю маю дуже різноманітну. Головними моїми завданнями є два:

- 1) замісник редактора тижневика «Życie Katolickie» («Католицьке Життя») –
- 2) лекції катехетики для семінаристів (3 години на тиждень), а також пов'язане з цим – навчання релігії в луцьких загальноосвітніх школах (8 годин на тиждень). Окрім цього, у міру моого вільного часу, чекають найрізноманітніші «громадськості». Дуже з цього тішуся, що врешті я на Рубежах, і Богові за це з усього серця дякую. Щоправда, як до цього часу, не дуже ще міг увійти в глиб життя волинського суспільства. В основному обертаюся в духовних сферах і не маю можливості зв'язатися з УНДО (Українське Національно-Демократичне Об'єднання) [2], ані з УНО (Українська Народна Обнова)

Stowarzyszenie im. Ks. Wł. Bukowińskiego „OCALENIE”
zaprasza na

IV SYMPOZJUM

SŁUGA BOŻY KS. WŁADYSŁAW BUKOWIŃSKI

Sanktuarium

SOBOTA

Miłosierdzia

26 czerwiec

Bożego

2010 r.

w Łagiewnikach

PROGRAM

9.00 – Msza Święta - Kaplica Słowacka

10.00 – Sala Konferencyjna Dom Duszpasterski

Referaty

- Ks. Jan Nowak: *Heroizm miłości przebaczającej Ślugi Bożego Ks. W. Bukowińskiego*
- Ks. Witold Józef Kowalów: *Aktualność świadectwa Ślugi Bożego Ks. W. Bukowińskiego.*

11.00 - Walne Zebranie członków Stowarzyszenia *Ocalenie*

13.00 – Obiad

14.00 – Świadectwa

15.00 – Koronka do Bożego Miłosierdzia

**Доповідачі IV Симпозіуму
– справа: о. прелат д-р Ян Новак
о. кан. Вітольд-Йосиф Ковалів**
Фот. Архів

[3], ані навіть з проурядовим ВУО (Волинське Українське Об'єднання) [4]. Прийде і на це час, знайомство з рубіжними проблемами, безсумнівно, поглилюються, коли живеш на Рубежах і постійно обертаєшся в товаристві рубіжних мешканців” [5].

Зовсім іншим періодом були 1939-1945 роки в Луцьку, а пізніше у різних місцях Радянського Союзу. Це був надзвичайно важкий період, коли, використовуючи визначення Миколи Бердяєва, світ вступає в періоди “когда свобода духа агонизирует” і “Человек потрясён до своих первооснов процессом дегуманизации. Идеал человека померк” [6]. У цей болісний переходійний період визначено бути парохом о. Буковинському в Луцьку, коли з усією жорстокістю вдаряє у мешканців того міста комунізм і фашизм, окупація зі Сходу і Заходу. Слуга Божий о. Владислав Буковинський залишається людиною і своїй отарі, дозволяє, незважаючи на це, вірити в ідеали людяності. Організовує духовну допомогу для людей, вивезених у глиб Радянського Союзу, а після зміни окупанта, допомогу для совєтських

і єврейських полонених, а також жертв етнічних чисток – польському цивільному населенню Волині, яке втікало від злочинів українських націоналістів.

Слуга Божий о. Владислав Буковинський дискутував з невіруючими і агностиками, а також людьми слабкої віри, щоб посіяти у їхніх серцях зерно біблійної правди і через це пізнati основи віри і повнішого життя з Богом.

Збереження людяності – „Spotkanie człowieka“ (“Зустрів людину”) – це, власне, породжувало ту пробачаючу любов, про яку говорив о. Ян Новак.

СВІДОК ЦЕРКВИ МОВЧАННЯ І ПЕРЕЖИТТЯ

„Wspomnienia z Kazachstanu“ (“Спомага з Казахстану”) о. Владислава Буковинського для багатьох священиків, для котрих на порозі 90-х р. ХХ століття відкрився Схід, були і є своего роду путівником. Там не лише всебічний опис ситуації Католицької Церкви в Казахстані та в інших частинах Радянського Союзу, але також аналіз різних суспільних факторів.

О. Владислав Буковинський говорить про іскру, яка розпалить віру в Росії, немов іскра запалює висушений степ...

Не можна у цьому місці не згадати того, що записала у своєму “Щоденнику” свята сестра Faustina: “З Польщі вийде іскра, котра приготує світ на остаточний мій прихід” [7]. Недавно померлий о. Йоахим Бадені ОР так коментує це пророцтво: “На чому полягає приготування? Чи одних реколекцій [8] вистачить? Може будуть ще інші? Невідомо” [9].

Думаю, що такими реколекціями є також те, що переживаємо у зв’язку з

катастрофою під Смоленськом. Такими реколекціями було також служіння Слуг Божих о. Владислава Буковинського або о. Серафима Кашуби OFM Cap., 100-у річницю від Дня народження (17 червня 1910-2010) котрого недавно обходили.

ОБОРОНЕЦЬ ЯГЕЛЛОНСЬКОЇ ІДЕЇ

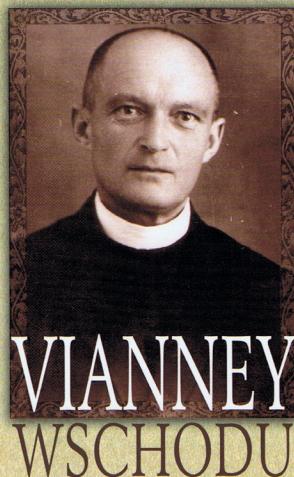
Слуга Божий о. Владислав Буковинський своїм життям дав свідоцтво ягеллонського універсалізму і польської традиції. Його посвята для Земляків дозволяє нам задуматися над запитанням: чим є Батьківщина?

О. Владислав Буковинський мав щастя отримати правову і теологічну освіти, а також формaciю священика у вільній Польщі, яка, після періоду неволі й окупації, могла формувати свою долю. І, власне, тут, у Krakovi, міг просяknuti ягеллонським універсалізмом і традицією польськості. Давав неодноразово зрозуміти і свідчив про це у своїх листах до приятелів.

У казахстанських таборах і степах не забув, що є поляком. Для співбратів в'язнів написав підручник з історії Польщі – „*Historia nauczycielka życia*” (“Історія – учителька життя”) [10]. Вчив історію своєї Батьківщини і патріотизму.

Пишучи історію своєї Батьківщини для спів'язнів, невільницько працюючих у казахській шахті, приклав своє священицьке вухо до місця, де тоді стукали серця в'язнів за віру і польськість. О. Владислав Буковинський торкнувся усіх сторінок нашої історії, також і тих трагічних. Після пекла війни в Луцьку, під час відбування покарання в таборі праці, старався своїм землякам нагадувати і показати найважливіші моменти рідної історії.

ks. Jan Nowak

KS. WŁADYSŁAW
BUKOWIŃSKI

Те, що о. Владислав Буковинський написав у Казахстані ПІДРУЧНИК ДЛЯ НЕВІЛЬНИКІВ, – це вираз великої боротьби польського народу за пам'ять, про місце в історії Європи.

Гадаю, що думки Слуги Божого о. Владислава Буковинського разом із навчанням іншого Слуги Божого, Йоана Павла II, становлять суттєві мотиви і елементи теології патріотизму. Обоє дивилися на Польщу з певної географічної відстані. Чудово доповнюється образ польських справ, на які дивилися з Риму і Казахстану. Так трапляється, що поляки, котрі не раз знаходяться далеко від рідної землі, є більшими патріотами від тих, котрі в ній залишаються. О. Владислав Буковинський є для нас не лише свідком

любові до Батьківщини, але і вчителем польськості.

Патріотизм о. Владислава Буковинського проявлявся також у його відношенні до польської мови і культури слова. Не зважаючи на те, що працював у несприятливих умовах, “зберіг чудову, без жодних нашарувань, рідину мову в прекрасній культурі слова”, – сказав про нього колега-однокурсник о. Діонісій Баран [11].

Польськість у розумінні о. Владислава Буковинського – церізноманітність і плюоралізм, а не тіснота і закриття. З однаковим ентузіазмом служив вірним як польської національності, так і німецької та української. На зразок св. Павла був Апостолом Народів.

“Ягеллонська Польща” для багатьох поляків є сьогодні міфом, щоправда з дуже позитивними асоціаціями, але міфом, який є частиною рубіжної міфології. Французький історик Даніель Бовуа звернув увагу на двояке розуміння цього міфу: “Його зовсім інакше розумів Юзеф Пілсудський, а зовсім інакше – Ежи Гедройць. Перший звертався до неіснуючих від 1795 р. політичних і татожніх умов, робив спроби реалізувати у практиці утопію. Другий – уже у 50-ті роки говорив про необхідність визнання литовськості Вільна і українськості Львова, як про умову, яка дасть можливість повернутися до ягеллонської ідеї”.

Пелагея Потоцька згадує, що у висловленнях студента Владислава Буковинського “постійно поверталися – як рефрен – слова: ягеллонська ідея” [12]. Як розумів ягеллонську ідею Владислав Буковинський? Після багатьох років, у своїх спогадах він так пише про ягеллонську ідею: “Усі добре пам’ятаємо, як багато ми розмовляли в нашему Колі [Рубіжному] про ягеллонську унію та ягеллонську ідею.

Дивлячись на цю справу поверхнево, могло б здаватися, що ягеллонська ідея сьогодні є цілковито деактуалізована на користь тріумфуючій п’ястовській ідеї. Немає нічого більш помилкового, ніж така постановка справи. Ягеллонська ідея – це певний спосіб, чи, радше, певний стиль регулювання відносин Польщі й поляків до найближчих сусідів, особливо зі Сходу. Тут, власне, йдеться про литовців, білорусів, українців, латишів, але, над усе, росіян. А хто ж заперечить, що польсько-російські відносини є сьогодні просто болісно підлесливі” [13].

В одному із листів до приятельки з часів навчання в Ягеллонському Університеті в Кракові, Марії Журовської (лист від 22 березня 1964 р.), о. Владислав Буковинський висловився проти знецінювання ягеллонського періоду в історії Польщі. Читаємо в ньому, зокрема:

“Наши ідеали у мене впродовж живі й актуальні. Натомість, не без роздратування, прочитав кілька рецензій з книжки Ясеніци про Польшу Ягеллонів. Не мав, на жаль, можливості прочитати саму цю книжку. Рецензії йдуть у напрямку знецінення ягеллонського періоду. Мені зрозуміла річ, що у ниніших умовах п’ястовський період є більш актуальним. Але це ні в чому не зменшує той факт, що ягеллонський період, а не п’ястовський, був великим досягненням усього тисячоліття. Досягненням, власне, ягеллонського періоду є те, що він не дастесь втиснутися у тісний утилітаризм і прагматизм, дійсно модний, але, безсумнівно, шкідливий для духа.

600-та річниця від дня заснування Університету поєднується із останнім із П’ястів. Було б дуже смутним, щоб у цьому зв’язку знову прозвучали якісь

антитягеллонські акценти! Зрештою, що ягеллонський період аж ніяк не є так далеко непрактичним, про це я міг би багато розповісти на основі власного довголітнього досвіду. Закритися у власному тісному подвір'ї – це легко веде до втрати правильної перспективи” [14].

Дивна випадковість, що те саме ягеллонське бачення суспільного життя і ладу багатьох народів, присутня в розумінні й свідоцтві Слуги Божого о. Владислава Буковинського, з'явилася ще міцніше в повчанні Йоана Павла II [15].

Хочу звернути увагу на те, що Слуга Божий о. Владислав Буковинський навіть у Казахстані був прихильником ягеллонської ідеї. В останні роки в Польщі осміюють і знецінюють цю ідею. Це, не раз, чинять в ім’я т. зв. політичної коректності. Постава о. Буковинського показує, що не можна так легко зректися від високих ідеалів.

СЛУГА БОЖИЙ

О. ВЛАДИСЛАВ БУКОВИНСЬКИЙ НА ТЕМУ СТАРОСТІ

Живемо в гегемонії молодості. Старість і страждання є, свого роду, темами табу [16]. Боїмся на цю тему говорити. Дуже часто старших людей принижують молоді. Фірми, підприємства, а навіть єпископські курії, розраховують на молодих людей.

О. Владислав Буковинський досконало розумів цю справу зі свого стану. У листі від 24 червня 1966 р. до свого приятеля проф. Кароля Гурського так писав про свою, і колег священиків, ситуацію супроти неминуче просуваній старості:

“Усі дякуємо Провидінню за працю, хоча ми, згідно Євангелії, непридатні служи і також, з огляду на неминучу

О. Вітольд-Йосиф Ковалів звернув увагу на подібність думок Слуг Божих о. Владислава Буковинського і Йоана Павла II Фот. Архів втрату сил, на старість” [17].

Тема старості в іхній кореспонденції з’являлася раніше. Отож, так у листі від 17 серпня 1962 р. о. Владислав Буковинський пише до проф. К. Гурського про мистецтво старіння: “Пишу про мистецтво старіння. Це є мистецтво вмілості ліквідації дочасних залишків і вхід у вічність з вірою, надією, любов’ю, і, зрозуміло, з каяттям” [18].

Подібні слова пише пізніше Йоан Павло II в “Посланні долюдей у похиому віці” – “До моїх ровесників”: “Дорогі Брати і Сестри, є природним у нашому віці, що повертаємося до минулого, щоб зробити свій баланс. Такий погляд назад дозволяє на спокійніші й більш об’єктивні оцінки людей і ситуацій, з якими ми зіткнулися у житті” [19].

Ще є кільканадцять інших висловлювань о. Владислава Буковин-

**На учасників симпозіуму
дивився Слуга Божий**
Фот. Архів

ського на тему старості й смерті, в основному виражених, власне, у кореспонденції з проф. Каролем Гурським, але також і з іншими приятелями з часу молодості, це та дружба, яка залишилася на все життя. Нагадаймо одну з них. Про пережиття осені свого життя о. Владислав Буковинський так писав: “*На Поділлі провів своїй реколекції. Ясно собі усвідомив, що смерть, імовірно, уже є дуже близько. Виникає небезпека повної немочі перед смертю. На це мені зробив зауваження мій сповідник, що потрібно вміти вірно служити також і рештою сил. Прошу про молитву. Розумово я ще здібний огортати широкі горизонти, що ж, коли мій особистий горизонт катастрофічно звужується... щоб ми були вірними аж до кінця... Старші роки життя схиляють віруючу людину до думки про кінець дочасності й про наближаючу вічність. Однак, на старість легко можна загрузнути в тісному і дуже низькому егоїзмі. Дай Боже, щоб ми усі уникнули тієї небезпеки...*” [20].

АКТУАЛЬНІСТЬ СВІДОЦТВА СЛУГИ БОЖОГО О. ВЛАДИСЛАВА БУКОВИНСЬКОГО

О. Владислав Буковинський був свідком правди і євангелійної любові, захисником основних цінностей, особливим свідком Церкви Мовчання і Перетривання. Через захист ягеллонської ідеї універсалізму, а також приклад прив’язаності до традиції і польськості – є також прикладом істинного патріота. Врешті решт, незвичайно цінними є думки Слуги Божого на тему старості, яка відіграє свою роль у сприйнятті її в процесі поступового дозрівання людини, що прямує до вічності. У кількох місцях я звернув увагу на подібність думок Слуг Божих о. Владислава Буковинського та Йоана Павла II. Нехай ці паралелі будуть заохоченням для поглиблення знань думок і духовності обох святобливих священиків. Ці вибрані проблеми, які торкнулися життя і діяльності героїчного священика, свідчать про актуальність свідоцтва Слуги Божого о. Владислава Буковинського.

о. Вітолльд-Йосиф Ковалів

Примітки:

[1] Реферат виголошений 26 червня 2010 р. у Krakow-Lagiewnikach на IV симпозіумі про Слугу Божого о. Владислава Буковинського.

[2] УНДО – Українське Национально-Демократичне Об’єднання – найбільша українська політична партія, яка постала у 1925 р. і діяла на території Польщі.

[3] УНО – Українська Народна Обнова – політична партія, закладена у 1930 р. у Львові, котра до 1932 р. мала назву Українська Католицька Народна Партія.

[4] ВУО – Волинське Українське

Об'єднання – політична партія, яка діяла в 1931-1939 роках на Волині.

[5] Див.: Ks. Władysław Bukowiński, „Listy” red. ks. Jan Nowak, Kraków 2007, s. 231.

[6] Див. Николай Бердяев. „Дух и реальность”. – Харків, 2003. – С. 192.

[7] Św. S. Faustyna Kowalska, „Dzienniczek”, nr 1732.

[8] Перші реколекції відбулися під час відходу Йоана Павла II до дому Отця.

[9] Див.: Joachim Badeni OP, Judyta Syrek, „Uwierzcie w koniec świata! współczesne proroctwo o powtórny przyjście Chrystusa”, Kraków 2010, s. 33.

[10] Див.: Ks. Władysław Bukowiński, „Historia nauczycielką życia. «Historia Est magistra vitae». (Historia Polski pisana w łagrze)”, wyd. i przedmową opatrzył ks. Jan Nowak, Kraków 2007.

[11] Див.: Ks. Jan Nowak, „Świadek. Życie i działalność sługi Bożego ks. Władysława Bukowińskiego, apostoła Kazachstanu”, Kraków 2009, s. 135.

[12] Цитата згідно: Там само, с. 36.

[13] Див.: Ks. Władysław Bukowiński, „Wybór wspomnień i informacji dla moich przyjaciół”, oprac. ks. Jan Nowak, Kraków 2007, s. 26. Нічого інакше ті слова є подані в різних виданіях „Wspomnień z Kazachstanu” і „Do moich przyjaciół. Fragmenty spuścizny piśmienniczej” (zebral i opr. ks. Witold Józef Kowalów, Biały Dunajec – Ostróg 2001).

[14] Ks. Władysław Bukowiński, „Listy” pod red. ks. Jana Nowaka, Kraków 2007, s. 390-391.

[15] Варто тут згадати думки вміщені в книжках Йоана Павла II «Переступити поріг надії» і «Пам'ять і totожність». Знаходимо в них відповідь на запитання: чим є Батьківщина?

[16] Див.: Kinga Wiśniewska-Roszkowska, „Starość jako zadanie”, Warszawa 1989; Ks. Józef Makselon, „Lęk wobec śmierci. Wybrane teorie i badania psycho-

Фрагмент принарадженої експозиції на тему Слуги Божого Фот. Архів

logiczne”, Kraków 1988.

[17] Див.: Ks. Władysław Bukowiński, „Listy”..., s. 193.

[18] Див.: Ks. Władysław Bukowiński, „Do moich przyjaciół. Fragmenty spuścizny piśmienniczej”, zebral i opr. ks. Witold Józef Kowalów, Biały Dunajec – Ostróg 2001, s. 144.

[19] Див.: Jan Paweł II, „List do ludzi w podeszłym wieku”, nr 2.

[20] Цитата згідно: Данута Ленік / Danuta Lenik, „Зі Сходу на Захід... Євангелічні шляхи о. Владислава Буковинського: Роздуми для страждаючих і загублених, а також для здорових і щасливих / Ze Wschodu na Zachód... Ewangeliczne drogi ks. Władysława Bukowińskiego: Refleksje dla cierpiących i zagubionych oraz dla zdrowych i szczęśliwych”, Biały Dunajec – Ostróg 2009, s. 121.

Волинські святы

НЕЗАКІНЧЕНИ ВОЛИНСЬКІ МЕСИ

Слуга Божий Йоан Павло ІІ, звертаючись до духовенства про збереження в пам'яті жорстоких випробувань тоталітаризму ХХ століття, говорив:

“І тому за особливий обов'язок нашого покоління перед Церквою вважаю зібрати усі свідоцтва про тих, котрі віддали своє життя за Христа. Наш вік, наше століття має свою особливу мартирологію, яка ще не вповні списана. Потрібно її дослідити, потрібно її засвідчити, потрібно її списати: Так, як списана була мартирологія перших століть Церкви, і це є до нині нашою міцією те свідоцтво мучеників перших століть.

Прошу усі Спископати, щоб до цієї справи віднеслися з відповідальністю. Наше століття, ХХ століття, має свою велику мартирологію у багатьох країнах, у багатьох районах землі. Потрібно, щоб ми, входячи у двадцять перше століття, виконали обов'язок по відношенню тих, котрі дали велике свідоцтво Христу в нашему столітті” [1].

Останні десятиліття, пов'язані з демократизацією і звільненням від

чужої домінанції (переваги), принесли правду про мучеників коричневого і червоного тоталітаризму. Серед них не забракло також духовних постатей, котрі, складаючи жертву з власної крові, приєдналися до грана святих і блаженних. Вимовним свідоцтвом того з певністю може бути недавня беатифікація блаженного о. Єжи Попелюшки.

Рік Священиків, який нині обходили, особливо заохочує згадати із забutoї пам'яті про духовних, котрі прийняли смерть за приналежність до Католицької Церкви і служіння вірним. Наближається дата 11 липня – чергова річниця від дня, коли розпочалася масова кривава різня на Волині, яка нагадує страхітливі події, першими жертвами яких мали пасти духовні й вірні, котрі молилися у храмах. Тоді, у другу неділю липня, згідно із злочинним планом знищення польського населення, який прийняли вожді українських націоналістів, напали на більше 100 поселень – яка Волинь довга і широка. Вірні, зібрани на молитви під час недільної св. Меси, мали бути першою легкою “здобиччю”, задуманої

Międzynarodowa konferencja naukowa

NIEDOKOŃCZONE MSZE WOLYŃSKIE

Незакінчені волинські меси

MARTYROLOGIUM
DUCHOWIENSTWA WOLYŃSKIEGO

ofiary zbrodni naционалистów ukraińskich
w czasie II wojny światowej

Мартирологія волинського духовенства
жертв злочинів українських націоналістів
в часі Другої світової війни

8.15

Кошіль акаадемічний KUL
Msza sw. w intencji ofiar zbrodni wołyńskiej.
Przewodniczy - ks. bp Marcin Trochimak, ordinariusz diecezji łuckiej

10.00

Collegium Jana Pawła II KUL, sala 103I
Rozpoczęcie obrad: powitanie uczestników konferencji (dr hab. Włodzimierz Osadczy)
oraz słowa od Władc KUL i Gości

СЕСІЯ НАУКОВА - 9 ЛІПЦЯ 2010

10.30

KS. prof. dr hab. Józef Marecki (IPN, Kraków),
„Tragedia Wołyńska”. Plany i metody eksterminacji ludności polskiej na dawnych Kreisach Rzeczypospolitej Polskiej

Dr hab. Maria Dębowska (KUL),
Sytuacja diecezji łuckiej w czasie
II wojny światowej

Dr Leon Pepek (IPN, Lublin),
Losy kapłanów diecezji łuckiej w czasie
II wojny światowej

12.00-12.30 Przerwa na kawę

Dr hab. Włodzimierz Osadczy (KUL).
Bp Piotr Adolf Szelążek - Dobry Pasterz
diecezji łuckiej

S. Agnieszka Michna (Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny
z Szymonowic)

Prześladowanie i męczeńska śmierć sióstr zakonnych z rąk nacjonalistów ukraińskich
na terenie metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego w czasie II wojny światowej

Romuald Niedzielsko (IPN, Warszawa).

Ukraincy pomagający Polakom mordowanym
przez OUN-UPA na Wołyniu w czasie
II wojny światowej

Walentyn Wakoluk (Luck),
Tragedia wołyńska w pamięci i świadomości
współczesnych Polaków - mieszkańców Wołynia

15.00 Przerwa na obiad

в широкому масштабі деполонізації.

Ті богослужіння у багатьох таких випадках залишилися незакінченими.. Уже протягом кількох років у всіх костелах відродженої Луцької дієцезії у другу неділю липня відправляються св. Меси в наміренні помордованих. Згідно спеціальної згоди Апостольського Престолу цього дня, подібно як у День Померлих, священики і вірні на Волині моляться за душі померлих при таких трагічних обставинах. Ординарій Луцької дієцезії, о. єпископ Маркіян Трофим'як, сказав:

“Не хочемо роздирати рані, які її так постійно кривавлять, не хочемо також постання нових, але одночасно забувати також не можна. Це недопустимо, про це не можна навіть подумати. Хочемо молитися за тих, котрі загинули. Буду завжди це повторювати: хочемо закінчити відправляти ті св. Меси, які колись були перервані і залишилися незакінченими. Гинули люди в храмах і гинули священики біля вівтарів. Чи маємо право про це забути? Говорячи словами псалму: «Якщо тебе, Єрусалиме, я забуду, нехай забудеться моя десниця!»

16.00

Atrium Collegium Norwidianum KUL
Otwarcie wystawy „Niedokończone msze wołyńskie”
Wystawa książek o tematyce wołyńskiej
Promocja książki M. Dębowska, L. Popek, „Duchowieństwo diecezji łuckiej. Ofiary represji
w czasie II wojny światowej 1939-1945”
Projekcja filmu „Zapomniane zbrodnie na Wołyniu”

10 ЛІПЦЯ 2010

Wyjazd do Lucka
Zapalenie zniczy w miejscach śmierci kapelanów z Wołynia
Przyjazd do Lucka

11 ЛІПЦЯ 2010

11.00 Uroczysta suma w intencji ofiar zbrodni wołyńskiej w katedrze św. Piotra i św. Pawła w Lucku.
Przewodniczy - ks. bp Marcin Trochimak, ordinariusz diecezji łuckiej

*Нехай прилипне язик мій до піднебіння,
коли тебе я не згадаю!»* [2].

Серед усіх священиків Луцької дієцезії, котрі постраждали у результаті II світової війни, найбільшу групу – дев'ятнадцять осіб – становлять жертви бандерівських злочинів. Разом із ними прийняли смерть черниці, а також священики східного обряду, котрі, подібно як і їхні співбрати латинники, були убиті в ім'я утопійного бачення національної спільноти без істинного Бога, опертого на неопоганську ідеологію ненависті. Пам'ятаємо, що жертвами злочинних нападів були не лише католики, але таож інші християнини, які не пасували до схеми, в якій Церква мала бути на націоналістичних послугах доктринерів. Прикладом того можуть бути екзекуції, вчинені бандерівцями над двома православними єпископами з т.зв. Української Автономної Церкви [3].

Прикладаючи в рамках цих обходів силуети духовних мучеників волинської різni, організатори конференції “*Незакінчені волинські меси*”, хочуть заповнити прогалину у східній мартирології і віддати шану десяткам тисяч невинних жертв, останки котрих не дочекалися християнського поховання і гідногоувіковічнення.

Віримо, що тільки ставши перед ликом Правди, зможемо збудувати тривалу приязнь і правдиве партнерство між польським і українським народами.

Володимир Осадчий

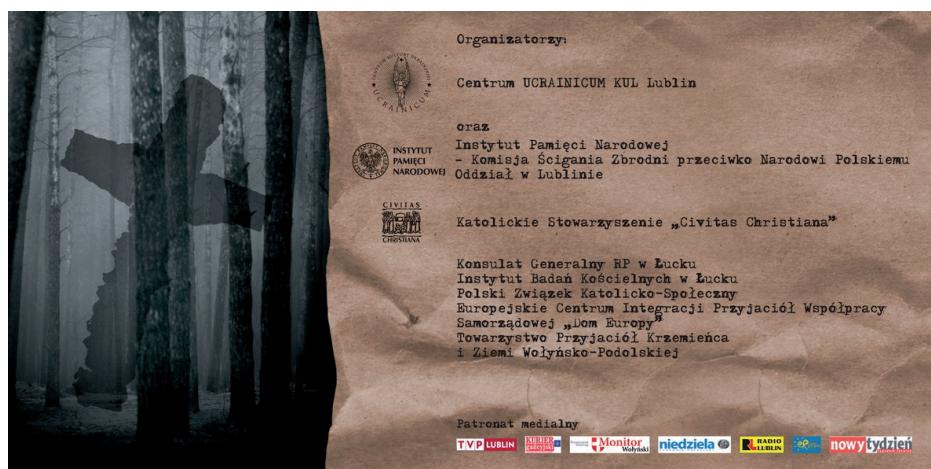
Примітки:

- [1] Homilia Ojca Świętego Jana Pawła II wygłoszona podczas Mszy św. w Bydgoszczy 7 czerwca 1999 r., [w:] „*Bóg jest miłością*” (J 4,16). VII Pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny”, Olsztyn 1999, s. 56-57.
- [2] W. Osadczy, „*Władysław Markian. Wywiad-rzeka z księdzem biskupem Marcjanem Trofimiakiem ordynariuszem diecezji łuckiej na Ukrainie*”, Lublin-Łuck 2009, s. 152.
- [3] A. Mironowicz, „*Kościół prawosławny w Polsce*”, Białystok 2006, s. 659.

Джерело:

,*Niedokończone msze wołyńskie / Незакінчені волинські меси. Martyrologium duchowieństwa wołyńskiego ofiar zbrodni nacjonalistów ukraińskich w czasie II wojny światowej / Мартирологія волинського духовенства жертв злочинів українських націоналістів в часі II світової війни*”, Lublin 2010, s. 3-4.

*З польської переклада
Людмила Поліщук*

Відійшли

ПЕРЕСТУПИВ ПОРІГ ВІЧНОСТІ У ДЕНЬ МАТЕРІ БОЖОЇ ФАТИМСЬКОЇ: БЛАЖЕНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯН НОВІК († 13. V 2010)

У моого рідного брата Яна з'явилася нерозпізнавальна хвороба. У листопаді під час клінічного обстеження в Познані ствердили, що це неопераційний рак підшлункової залози. Почався процес дальнього прогресу хвороби у лівій нирці, посередині кори лівої нирки утворилася однорідна пухлинна маса. Okрім цього, з'явилися набряки на стінках шлунка. Призначили "хімію". Раптово наступив інфаркт серця. Пережив коронопластику в Гожові та реабілітацію в Тожимі. Коли стало важко приймати їжу, перервав лікування. Повернувся до дому, під лікарським наглядом дотримувався спеціальної дієти. Попросив про генеральну сповідь і про таїнство хворих. Це прохання виконав отець-прелат колишній ректор Вищої Духовної Семінарії в Парадижі д-р Генрик Дворак. Після полуночі вирішив лікуватися в госпіційній лікарні у надзвичайно гарних умовах. Був захоплений приятельською атмосferою під опікою доктора медицини черниці Вяней зі Згromадження Ісуса Милосердного в Гожові-Великопольському.

Через два дні виявiloся, що хвороби були сильніші за організм. Відійшов до Господа о 13.30 год., 13 травня 2010 р. у свято Матері Божої Фатімської серед усіх молитов у релігійно-національних і церковних середовищах про повернення здоров'я, однак, Пресвята Діва Марія зажадала мати Його біля себе у річницю найбільших нагадувань для світу. Міццю тих молитов і особистим культом Непорочної переступав поріг вічності, щоб сплатити борг вдячності

супроти покликаних до спільногого діла проповідування правди, добра і святості, у редакційному служенні й супроти тих усіх, котрих Бог поставив на Його шляху життя. Марія, до якої прямував, була йому близькою. Це, власне, найстарша сестра та двох наступних братів отримали зцілення у смертельній хворобі за заступництвом Непорочної через наполегливі й витривалі молитви матері Марії перед домашнім образом із Непокаланова. Вночі прийшло зцілення для трьох дітей: Данути, Генрика і Вацлава. Матір збудив сон надії – Непорочна накрила своїм покровом

помираючих дітей. Крикнула до батька: „Казимире, стало тихо! Діти померли!” Батько приклав вухо до грудей дітей і радісно скрікнув: „Живуть!” Мати зрозуміла, що це чудо за причиною Непорочності. Від того часу особливим чином розвивався родинний культ до Непорочності перед її образом на головній стіні. Образ спровадили на знак нашого чудотворного оздоровлення. Почали часто відмовляти розарій і літанію до Пресвятої Діви Марії. У травні мати з дітьми брала участь у сільському травневому богослужінні під хрестом у Дубовій Корчмі. У період Великого Посту люди збиралися у нашему домі на Хресну Дорогу. Побожність матері формувала поставу і ментальність нас усіх. Тим більше, що ми бачили результативність такого молитовного відношення і побожної поведінки в житті. Вистачить згадати в пам'яті хоча б одну подію з часу II світової війни, але разом із тим незвичайну. Під час волинської різни, ми покинули Дубову Корчму і замешкали у Луцьку. Ян тоді мав 4 роки. Він був дитиною війни.

Батько, передбачаючи, що в момент вторгнення Червоної Армії і Костюшковської до Луцька, заберуть його до війська і відправив нас з матір'ю до Варшави до стрия Яна і його дружини Маріянни в рамках поєднання родин. У товарному вагоні разом із іншими родинами ми вийшли до Варшави і замешкали по вулиці Фreta, 42. Батько незабаром мав приїхати до нас, але з незалежних від нього причин, затримав цей приїзд. Мати, не знаючи що сталося, вирішила повернутися до Луцька і до всього свого родинного і сусідського середовища.

Із Варшави ми вийшли пасажирським потягом 2 грудня 1943 р. і зійшли у Холмі (територія Генеральної Губернії). До Ковеля їхали уже у звичайних фронтових для України умовах. Українська жандармерія вимагала перепустку. Ми її не мали. Італійський солдат з нашого купе

підтвердив, щоб бракуючі документи були пред'явлені в касі. У Ковелі мати протягом всього часу шукала різного роду розв'язань, щоб добрatisя до Луцька, до чоловіка і батька дітей. Попросила групу залізничників про допомогу. Один із них з насмішкою зреагував на вид розарія на ший, з яким не розставалася. Підійшла до машиніста потягу, поновлюючи прохання як добрatisя до Луцька. „*Ведемо потяг з боєприпасами і з німецьким військом на Схід, а шлях контролють польські й совєтські партизани*”, – відповів машиніст. „*То візьміть мене із собою, Божа Мати обереже моїх дітей і вас*”. Ми щасливо доїхали до Ківерець, а після пересадки, доїхали до Луцька. Але не надовго, тому що наблизався совєтський фронт. Батько через пані Люсю “підкупив” німців і у товарному вагоні ми разом із іншими родинами залишили Волинь. Зійшли в Отвоцьку. Батько пішов працювати до військового млина. Під час наближення лінії фронту в напрямку Варшави, трагічно гине під Гарволіном. Він повертається зі служби з Любліна. Мати залишилася єдиною годувальницею, опікункою і вихователькою в заплутаному труді життя в післявоєнні роки. Народилася Зоя. Ян як міг так піклувався нею. Старші брати і сестри вчилися і працювали. Мати усю себе присвятила дітям в Отвоцьку і в Хмельницькому. Самітна і струджена, але завжди усміхнена прославляла хрест свого життя. Яку ж силу потрібно було мати, щоб вижити? З перспективи часу постає запитання: „Чому було стільки надзвичайної опіки Пресвятої Діви Марії для дому Яна, із сестрами і братами біля матері, після втраченої Батьківщини і після трагічної смерті чоловіка і сина Вацлава?” Імовірно, Ян підтримував це переконання в молитовних роздумах. І проваджений цією думкою, якось на свій спосіб укладав завдання і прямування свого життя, ведучи зразкове

подружнє життя, виховував з дружиною Аліцією двох дочок: Магду і Йоанну; до професійної праці ставився дуже відповідально; у Регіональній Управі Незалежної Самоврядної Професійної Спілки “Солідарність” працював творчо і з посвяченням; редактував Суспільно-Культурний Місячник “Над Одрою” згідно власної універсалістичної концепції (переходячи на вітчизняний терен і не тільки), впроваджуючи національно-релігійний плюралізм; редактував “Посібник для Постраждалих у Дорожніх Катастрофах”, заклав додаток “Наши Вибір – відповідальність і примирення”; вказував як на анархічні тенденції в країні і у світі в ім'я демократії і толерантності, так і на стратегії розпаду держави і суспільства та домагався творення структур у просторі електорату у випадку сходження правиці з програмної лінії; шанував принципи: “якщо ми за те, то не втрачаймо з поля зору критичного пункту бачення”; працював над відновленням ідеї Генрика Сенкевича “Польської Шкільної Матиці” (“Polskiej Macierzy Szkolnej”) в дусі гуманітарного і патріотичного виховань; постійно писав і говорив про загрози масонства супроти Державі і Церкви; в політологічній концепції висував ідеї понад партійність – партій є багато, Батьківщина – одна; заснував Видавництво для тих часописів і не тільки, видавав книжкові опрацювання; проголосував ідеї “правової держави”, сперти на природному законі, вписаному в Декалозі, згідно думки латинської цивілізації; був ініціатором дискусії над Конституцією РП – впроваджуючи до Основного Закону Загальну Декларацію Прав Людини, а також ідею прав народів згідно думки повчання Йоана Павла II; заклав додаток “Заповітна Спадщина Йоана Павла ІІ” при часописі “Над Одрою”, щоб поширювати ідею Християнської цивілізації в процесі формування серед народів на континентах світу,

а особливо в Європі; визначав сенс поняття моністичного (тоталітарного) глобалізму, що загрожує світу, почавши, від фашизму, комунізму, включно до лібералізму; впровадив ідею консолідації католицьких пресових видавництв, з огляду на політичну формацию суспільства в нав'язанні до повинності священства, яке завжди було аксіологічно піддане політизації, наприклад, св. Єпископ Станіслав, подав устав „*Ramowy Regulamin Funkcjonowania Sieci Obywatelskich Komitetów Wyborczych – Odpowiedzialność i Pojednanie przy Towarzystwie Kultury Narodowo-Religijnej Polska Bogiem Silna im. Jana Pawła II z/s w Zielonej Górze*“.

Мав далекоглядні плани, які перервала смерть в день Фатімських спогадів Марії для світу. Ймовірно, роздумував іх у своїй приватній каплиці Непорочної і задумувався, що ще зробити, щоб вчинити задоволення об'явленням з Фатімі.

о. Генрик Новік

З польської переклада
Людмила Поліщук

Замок Любарта в Луцьку
Фот. Ірина Дейнека

Поезія

Teresa Antonina SONIK

WESTCHNIENIE O WOŁYNIU

Ziemio Wołyńska moja
boleśnie umęczona
żyjesz w sercu mym DROGA
jak Matka ma rodzoną.

Często powracasz wspomnieniem
i wtedy serce tak boli
gdy myślę o tych co tam
na zawsze już pozostali.

A Ich ofiarę życia
zwaną Golgotą Wschodu
Wszystkich – Ofiary i katów
Polecam Miłosierнемu Bogu...

Niech nikt nie traci pamięci
O PRZODKACH swych nie zapomina,
a Bóg wybaczyć raczy
tym, których wielka wina!

Prośmy Go, by brat na brata
NIGDY nie podniósł już ręki
Pomni na MIŁOŚĆ CHRYSTUSA
I pomni Jego Męki...

O Ziemio mojego dzieciństwa
krwią bratnią i łzami przesiąknonia
ZAWIERZAM Ciebie w modlitwach,
W Chrystusa zamykam Ramionach.

A dalsze losy POKOLEŃ
po świecie rozrzuconych
weź w Swą opiekę Maryjo,
weź nas POD TWOJĄ OBRONĘ!

Pamięci Tych, którzy zapłacili ŻYCIEMI
Tylko dlatego, że byli Polakami.
Szczególnie mojej Babci – Ani
zamordowanej
W Noc Wigilijną 1943 roku w Łucku.

Священики Луцької дієцезії

СВЯЩЕНИКИ – ЖЕРТВИ НАЦІОНАЛІЗМУ

Криваві жнива зібрали на Волині та в Східній Малопольщі 1943–1944 роки. Українські націоналісти, використовуючи умови, створені німецьким окупантам, провели там етнічні чистки, жертвами яких пало також багато католицьких духовних латинського і візантійського обрядів. Винуватцями мордувань, найчастіше жорстоких, не були окупанти, а українські сусіди поляків, переважно члени УПА.

Серед духовних, які належали до Луцької дієцезії, або працювали на її терені, тоді загинуло аж чотирнадцять дієцезіяльних священиків, а також п'ять ченців – двох отців і трох братів. Окрім них, чотири священики: Вікентій Ях, Вітольд Ковальський, Стефан Завадський і капуцин Гонорат Єдлінський, вони зазнали брутального замаху на своє життя. У загальному в 1943 р. загинуло п'ятнадцять римо-католицьких духовних, а в

**О. Каміль Глечман перед від'здом
до Вишневця (1939 р.)**
Фот. надала Гелена-Юзефа Вещек

перші місяці 1944 р. – ще чотири. Сімнадцятьох прийняло смерть на терені Луцької дієцезії, двох – на терені Львівської архідієцезії (о. Станіслав Фіялковський був замордований у монастирі домініканців у Підкамені, а о. Ян Будкевич помер у в'язниці у Станіславові).

Найтрагічнішим днем була неділя 11 липня 1943 р., коли розпочалися напади УПА на католицькі храми, в яких на богослужіння зібралося велике число поляків. Цього дня було замордовано двох священиків (Юзеф Александрович, Ян Котвіцький), а двох інших було тяжко поранено (Вітольд Ковальський, Болеслав Шавловський). Цього самого місяця у жорстоких

муках у Стенжажицях, у Володимир-Волинському деканаті, загинули о. Кароль Баран та о. Костянтин Тужанський – імовірно у палаючому костелі у Вишгородку в Кременецькому деканаті.

УПА не щадила також духовних візантійсько-слов'янського обряду (східного). Серед тих жертв потрібно назвати двох священиків, котрі працювали в неуніатських парафіях на терені Луцької дієцезії: о. Йосиф Гадуцевич у Куськівцях Великих і о. Серафим Яросевич у Жабчі. Окрім них, на терені Волинського Полісся загинуло двоє ченців – капуцинів східного обряду з Любешова: о. Касян (Йосиф Чехович) і брат Серафим (Стефан Гладзьо). До жертв УПА належать також дві серціанки східного обряду з Любешова: с. Алойза (Ядвіга Гано) і с. Андрея (Марія Оссаковська).

Згадуючи тих священиків, ченців і черниць, прагнемо зберегти в нашій пам'яті не лише постаті замордованих духовних, захисників віри, але також свідків польської присутності на тих землях і жертви націоналізму.

Яцек Вельтер
Директор Відділення Інституту
Національної Пам'яті в Любліні

Джерело:

„Niedokonczone msze wołyńskie / Незакінчені волинські меси. Martyrologium duchowieństwa wołyńskiego ofiar zbrodni nacjonalistów ukraińskich w czasie II wojny światowej / Мартирологія волинського духовенства жертв злочинів українських націоналістів в часі II світової війни”, Lublin 2010, s. 3-4.

У нас на Волині

ПРИЗВИЧАЇЛИСЯ, ЩО МИ ТУТ є

– Наскільки драматичні події, які відбувалися більше як 60 років тому, – вимордування тисяч наших земляків УПА, – впливають нині на життя поляків, мешкаючих на Волині?

– Я маю майже 50 років, а отже народився кільканадцять років після тієї трагедії, але це постійно в мені сидить, є для мене дуже важливим. Адже з рук УПА загинули і члени моєї родини! Після 1944 року Волинь зовсім змінилася, адже мавмо довгі традиції приязні із сусідами – українцями. Особливий вимір мали польсько-українські зв’язки в моїй родині, в якій спільно жили дві національності. Була традиція давати новонародженим дівчаткам – українкам, польські імена, а полякам – українські. Тому моя мати отримала ім’я Надія.

– А як нині пан оцінює ваші зв’язки з українцями?

– Вони не прості. Хоча з урядовцями нам добре співпрацюється, то, однак, багато українців воліли б бачити наше Товариство, як вид декорації для показу під час різних свят. А ми не будемо мовчачи про справи, які найбільше нас турбують, зокрема, про спільну трудну історію.

Маю таке враження, що комусь залежить на тому, щоб не дійшло до порозуміння українців з поляками. Скільки ж ми мали розмов і зустрічей, а ефектів небагато. Ми хотіли б – і надалі хочемо – щоб у Берестечку постав пам’ятник на честь спільної, польсько-української боротьби з більшовиками. Ключовим елементом того пам’ятника була б постать отамана Семена

**Валентин Ваколюк, Голова
Товариства Польської Культури
на Волині ім. Єви Фелінської**

Фот. Архів

Петлюри. На жаль, з українського боку є опір.

– А скільки нині поляків на Волині?

– Згідно офіційних даних менше одного відсотка. Знаємо, скільки є в нашій організації: більше 200 в Луцьку, кілька десятків у відділах в інших містах. Є також друге польське товариство. Ми зосереджуємо тих, які найбільш активні і хочуть показати свою польськість. Під час війни тисячі поляків загинуло; тисячі виїхало за Буг. Залишилося небагато, також є прибулі з інших міст України, або колишнього Радянського Союзу.

– Скільки польських сіл зникло з мапи?

– Дійсно, часто після них не залишилося жодного сліду, часом єдино цвинтарі, чи якась таблиця, що вказує на місце, де був цвинтар. Стараємося про них дбати, пам’ятати. Буває, що про

існуючі села дізнаємося від волинян, котрі нині живуть в Польщі.

— Чи залишилися якість пам'ятки з давніх часів?

— У Луцьку є вулиці Шопена і Коперника. Зрештою, більшість вулиць перейменували ще в 1939-1940 роках совети, зазвичай згідно такої схеми: Пілсудського на Леніна, Ягеллонську на Советську і Війська Польського на Красноармійську... А сьогодні слози на очах, коли бачимо польські написи „*Zarząd Miasta Łucka*” на каналізаційних люках, або „*Czy jesteś członkiem LOPP?*” перед входом до будинку суду.

Ми намагаємося увіковічнити католицький цвинтар у Луцьку, що був зруйнований у 1974 році. Там була, зокрема, братська могила легіонів. На її місці поставили Меморіал Слави. Нищення цвинтаря викликало велике занепокоєння також і у православних українців, і слішно, бо потім ліквідували цвинтар з могилами солдат Семена Петлюри. Ми хочемо, щоб біля Меморіалу Слави поставили

У нас на Волині

ЮЗЕФА ЛІПСЬКА

Зрозуміло, що вона не походить з цього міста, але з Пащуків, колишнього великого польського села, розташованого на віддалі 20 км на північ від Славути. Життя її не щадило. Нині доживає свій вік біля невістки. На жаль, її єдиний син помер. Молитва і розмова польською мовою при випадковій зустрічі з земляками – це її головні радощі. Надалі чимало читає польською мовою як газети, так і книжки. Читати польською мовою навчилася сама. В українській школі, до якої ходила, була німецька мова. Вивчаючи її, познайомилася з латинським

два хрести – один на місці колишньої братської могили легіонів, і другий – для вшанування усіх тут похованих мешканців колишньої католицької парафії.

— Як пан бачить майбутнє волинських поляків?

— Думаю, що мусимо розмовляти з українцями, дискутувати, бо проводиться дискусія у власному гроні – поляки з поляками, а українці з українцями. А до того, що ми тут знаходимся, вже мабуть привычалися.

З Валентином Ваколюком,
головою Товариства Польської
Культури на Волині ім. Єви Фелінської,
розмовляв П'iotr Kossyciński

Джерело: „*Księga Kresów Wschodnich*” (dodatek do „*Rzeczypospolitej*”), nr 4 z 25 lutego 2010 r., s. 3.

З польської переклада
Людмила Поліщук

Юзефа Ліпська, одна з найстаріших парафіянок в Нетішині
Фот. о. Вітольд-Йосиф Ковалів

алфавітом, завдяки чому почала розуміти польські слова з молитовників мами. Це вміння дуже їй знадобилося тоді, коли, будучи молодою особою, стала лідером таємної католицької спільноти в Пашуках.

Будучи дитиною, ходила з батьками до костелу в Берездові, де знаходилася садиба парафії. Пам'ятас, що в ній послуговував отець, котрий мав литовське прізвище і їздив по терені парафії на коні. Коли совети закрили костел у Берездові, йому вдалося втекти. Однак, не покинув своїх парафій і таємно для них служив. Бував також у її родинному домі, де відправляв богослужіння. Завдяки допомозі поляків більшовицькі органи безпеки не змогли його вистежити. Мав де жити і де переховуватися.

Закриття костелу в Берездові пані Юзефа тим більше пережила тому, що воно збіглося з арештром у 1937 р. її батька, звинувачуваного за приналежність до Польської Військової Організації і замордованого у вінницькій катівні.

— Якоїс ночі прийхав до Пашуків “чорний ворон”, до якого ГПУ посадили арештованих чоловіків, — згадує пані Юзефа. — Разом із моїм татом їх забрали тринадцятеро. Жоден із них не повернувся. Усі були розстріляні. Мій батько, як інші, до жодної Польської Військової Організації не належав. ГПУ заарештувало усіх поляків, котрі в період польсько-більшовицької війни боролися в польській армії. Вірили, що кордон нової Польщі буде на Случі, а не на Горині. Будучи молодими хлопцями, пішли до Києва. Коли після війни повернулися, їхнє село було в советах. Польща їх залишила. Однак, не хотіли залишати свої родини. За це заплатили найвищу ціну...

Досягнувши 16 років, як усі мешканці Пашуків, мусила йти працювати до колгоспу. Незабаром спалахнула війна. Єдиною користю з її спалаху була можливість повернення костелу в Берездові, в якому совети розмістили склад.

Пам'ятаю як прибирала храм, щоб мав сакральних характер, — згадує пані Юзефа.

— Однак, довго в ньому не молилися. Православні українці, які не мали своєї церкви, забрали його силу. Мали підтримку в німців і ми не могли нічого зробити. Націоналісти, котрі запускали тут руки з-за Горині, хотіли також знайти і замордувати нашого ксьондза, котрий потасмно старався послуговувати своїм парафіянам. УПА старалася його зловити. З розповіді мами знаю, що мало що не схопили його в нашій хаті. Попереджений сусідами, однак встиг утекти через вікно. Мусив зникнути з нашого терену, бо йому загрожувала смерть. Знаю це все з розповідей, бо раніше була вивезена до Німеччини на роботи. Коли після закінчення війни повернулася, хотіла вийти до Польщі в рамках так званої депатріації. Наш колишній отець настоятель, котому вдалося остаточно втекти до Польщі, надіслав нашій родині запрошення. Голова сільради порвав його на очах матері, стверджуючи, що як усі вийдуть, то не буде кому працювати в колгоспі. Будучи старшою дівчиною, яка вміла читати польською мовою, вирішила організувати групу поляків, котрі хотіли молитися і запрошувала їх до однієї з хат. Збиралися ввечері, в кожну неділю, і я читала усю св. Месу. Пізніше ми довідалися, що в Полонному відкритий костел. Спочатку ходили до нього пішки. Пізніше пішки до Славути 20 км доходили і 60 км їхати потягом. Це було дуже клоپітким, але ми старалися бути в Полонному якнайчастіше. Там часто сповідалися. У Полонному взяла шлюб, там хрестила своїх дітей. Досьогодні молюся за усіх священиків, яких знала. Особливо запам'ятала о. Антонія Хоміцького, о. Андрія Гладисевича і о. Серафима Кащубу, завдяки котрим ми перетривали як католики і поляки.

Марек-А. Копровський

З польської переклада
Владислава Криницька

Священики Луцької дієцезії

О. ОДОРИК – МІСІОНЕР КАЗАХСТАНУ

Коли о. Одорик працював на Волині, Українська Повстанська Армія (УПА) винесла йому вирок смерті. За “антирадянську діяльність” влада СРСР засудила на вісім років невільницької праці в таборах.

Одорик-Олександр Бень народився 9 березня 1912 р. в Довгомостиськах у повіті Мостиська, на терені сьогоднішньої України. У 1927 р. вступив до малої семінарії францисканців у Львові. Після проходження новіціату, склав перші чернечі обітниці, а через три роки, у 1934 р., – довічні обітниці.

Студіював філософію на Теологічному факультеті Університету Яна Казимира у Львові. Іерейські свячення отримав в бернардинському костелі у Львові 25 червня 1939 р. з рук тодішнього єпископа коад'ютора Євгенія Базяка.

Під час другої світової війни о. Одорик працював на терені Волині в парафії Боремель. Чудом уникнув смерті від рук банд УПА, яка видала на нього вирок смерті. Ховався завдяки допомозі знайомих росіян і українців.

Потім перебував у львівському монастирі, звідки в 1944 р. відправився до Кам'янця-Подільського, де був душпастирем у тамтешній катедрі. У січні 1945 р. був арештований радянською владою і засуджений на 8 років таборів за т.зв. “антирадянську діяльність”, за яку комуністи визнали священицьку працю і мужнє тривання при католицькій вірі.

У неймовірно важких умовах працював як в'язень на будівництві фабрики, а також у шахті по видобуванні руди біля Караганди в Казахстані. Віддаючись Божій волі, переживав

о. Одорик Бень OFMConv

табірне пекло з повною довірою, що Бог, навіть найбільше зло, може перемінити в добро. Пройшов все, що могли пройти люди поза законом: голод, холод і каторжну працю.

Звільнення з табору отримав у 1952 році. Протягом наступних чотирьох років не мав паспорта і тому не міг залишити місце проживання. У 1956 р. отримав паспорт, але надалі працював водієм машинної станції. У той час таємно працював католицьким священиком. Дуже добре розумів, як багато поляків, а також німців, росіян і українців, котрі жили на вигнанні в Казахстані, потребують душпастирської опіки.

Його постійно переслідували і, щоб уникнути долю багатьох заарештованих священиків, часто сам змінював місце перебування. Працював трактористом,

о. Одорик відправляє св. Месу для німецькомовних парафіян в Казахстані (на вітвіри напис німецькою мовою)

механіком та кочегаром на фабриці. Коли закінчував свої обов'язки, після настання сутінку, вийжджав у терен. Із таїнствами відвідував хворих, доїжджав до різних душпастирських пунктів, де відправляв св. Месу, сповідав, хрестив, благословляв подружжя.

У 1972 р. перейшов на пенсію, що стало легше йому вести душпастирське служіння і дало більші можливості переміщуватися. У 1974 р. осів на постійно в Кустанаї (у Казахстані), звідки доїжджав до кількох місцевостей, де були католицькі релігійні спільноти. Працював в основному серед німецькомовного населення.

Завдяки заангажуванню о. Одорика, повстало кілька костелів і каплиць, зокрема, в столиці Казахстану Алма-Ати, в Челябінську і околицях Цілінограду. У 1989 р. францисканець обходив свій ювілей 50-річчя священства. Урочистості відбувалися в Кустанаї, а потім у Кракові. Із цієї нагоди о. Бень отримав благословення з рук папи Йоана Павла II і листи із зиченнями від Примаса Польщі Юзефа Глемпа та тодішнього генерала францисканців о. Ланфранко Серріні OFMConv.

О. Одорик раптово помер у Перемишлі, 1 червня 1991 р., під час перебування в Польщі, пов'язаного з

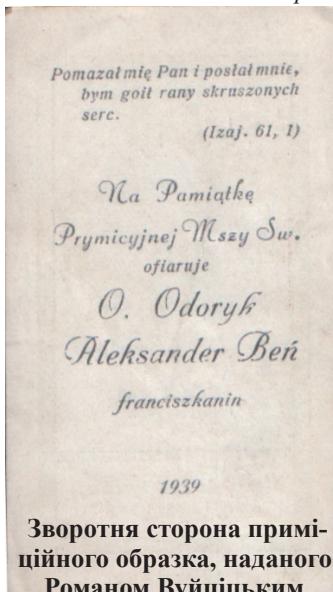
візитом Святішого Отця Йоана Павла II в Польщі. Похований у Кальварії Паславській біля Перемишля.

О. Одорик Бень був один із п'яти францисканців із Ордену Братів Менших Конвентуальних, котрі, після східних анексій польських земель радянською Росією, у вересні 1939 р., залишилися на своїх місцях і були засуджені до багаторічного ув'язнення у трудових колоніях, в'язницях і тaborах.

До гrona tих п'яти францисканців належать: о. Аркадій-Кароль Вальтос, OFMConv (помер 16 грудня 1975 р. в Гродні), о. Антоній Зералко OFMConv (помер 28 січня 1981 р. у Шклярській Порембі), о. епископ Рафаїл-Владислав Керницький (помер 24 листопада 1995 р. у Львові) і о. Каміль-Владислав Велиманський.

*бр. Марцін Гузік OFMConv
фот. Місійний Секретаріат
Францисканців у Кракові*

*З польської переклала
Владислава Криницька*

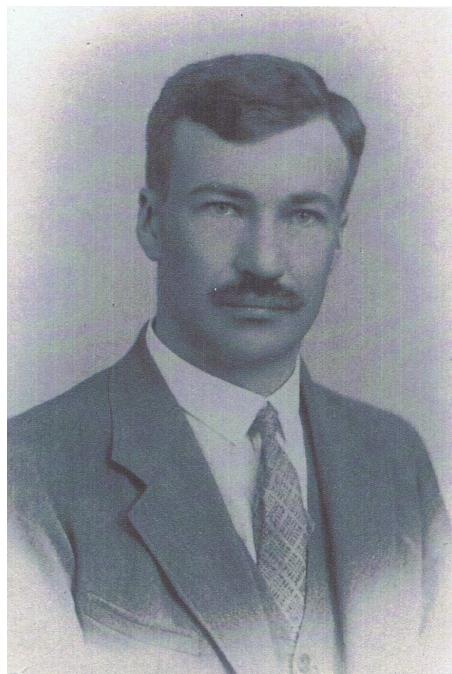

Острозький Катинський Список

ВАЦЛАВ ІВАШКЕВИЧ

Вацлав ІВАШКЕВИЧ (1901-1940), інженер сільського господарства, підпоручник запасу. Народився 18 квітня в родині землевласника в Стражгороді, Гайсинського повіту, Подільської губернії на Поділлі. Син Леона і Твожиміри з Козловських. У червні 1918 р. закінчив семикласну торгівельну школу у Києві, після чого почав навчання в Торгівельному Інституті у Києві. Був членом Польської Військової Організації. У момент отримання Польщею незалежності в листопаді 1918 р., виїхав добровольцем, хоча малолітнім, до Варшави, де вступив до I Полку Польської Артилерії, щойно створеного Війська Польського. Воював на галицькому фронті, пізніше – німецькому і чеському аж до жовтня 1919 року. Отриману тримісячну відпустку, використав на початок навчання на Аграрних Студіях Філософського Факультету Ягеллонського Університету.

Від січня до серпня 1920 р. воював на Східному фронті, після чого його направили у Школу Підхорунжих Артилерії в Познані. Цю Школу закінчив у званні підхорунжого. За участь у боях нагороджений “Хрестом Сходу” („Krzyżem Wschodu“) і Почесною Відзнакою “Орлята” („Orleta“) (диплом L 8728). Звільнившись з війська, продовжував навчання як особливий студент і закінчив у 1924 р. з дуже добрым результатом. Після того як пройшов практику, отримав диплом інженера сільського господарства. (L. 93, 8 X. 1926 р.). Під час навчання залиувався у відкриття, а потім у 1922-1923 роках у впровадження Академічного Рубіжного Кола, яке зосереджувало молодь, котра прибуvala зі Східних Рубежів. Ця молодь, часто позбавлена родинних

домів, після важких воєнних пережиттів і фронтових боїв, жила у тяжких матеріальних умовах. Також це Коло розвивало товариську взаємодопомогу (зокрема, Каса Взаємодопомоги), вело культурні й товариські акції, дбало про побутові умови своїх членів (допомога в отриманні дешевих помешкань, харчування, і т.п.). За допомогою “Білого Хреста” відкрили “Осередок” (спальні, лекторії, кухня, і т.п.). У міру розвитку, Коло виходило зі своєю діяльністю на зовні (читання, рухомі бібліотеки в Кракові й на селах), неодноразово таким шляхом добували гроші для подальшого розвитку. У грудні 1925 р. одружився з Іреною Соколовською, з котрою пізніше мав двох дітей. У січня 1926

Dla upomnienia wyjątku zbrojnego żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych i całego Narodu Polskiego, w obronie całokształtu niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, w uznaniu ich bohaterskiej postawy w walkach z zbrojnymi oddziałami sowieckimi w okresie 1939 roku, dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 1 września 1984 roku, zostało ustanowione odznaka pamiątkowa Krzyż Kampanii Wrześniowej (1939 r.).

(wyciąg z Rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych)

LEGITYMACJA Nr. 10286

Porucznik

Nazwisko Iwaszkiewicz

Imię Wacław
Nadanie odznaki honorowej "Katyń"
Odmaki Pamiątkowej

KRZYŻ KAMPANII WRZEŚNIOWEJ 1939

Podstawa: Dz. U. RP Nr 1 z dn. 9.1. 1985 r.
Cz. 6 poz. 1.2.

SZEF BIURA
MIN. SPRAW WOJSKOWYCH
C. Łapiński

Wacław Łapiński płk. dypl.
Londyn 15 sierpnia 1985

POLSKA RZECZPOSPOLITA
LUDOWA

PREZYDENT
POLSKIEJ RZECZPOSPOLITEJ
LUDOWEJ

nadal

LEGITYMACJA

Nr 51-89-29 MW

WARSZAWA

dnia 20 września 1989 r.

Ob. IAWSZKIEWICZ

Wacław s. Leona
pośmiertnie
MEDAL
»ZA UDZIAŁ W WOJNIE
OBROŃCZEJ 1939r.«

S Z F
KANCELARII PRZYZDĘTA
WIZ *[Signature]*

розстріляний у Харкові.

Archiw. UJ: WF II 380, WF II 374 b; inform. syna Jana Iwaszkiewicza: wyciąg z listy POW w Kijowie z 12 XI 1918; Dyplom odznaki honorowej „Orlea” L. S728 z 19 III 1919; zaświadczenie, o ochotniczym zaciągu i przebiegu służby wojskowej na frontach z 9 X 1919; legitymacja i karta wstępów Powsz. Wystawy Krajowej w Poznaniu 1929; kartka i telegram z obozu jenieckiego w Starobielsku; inform. z Międzynar. Czerwonego Krzyża o braku wiadomości o zaginionym; Dzieje Studiów Rolniczych w Krakowie 1890-1962. Kraków 1965; Lista Katyńska: AM-467, LZK.

B.M.

Джерело:

„Wychowankowie Uniwersytetu Jagiellońskiego ofiary II wojny światowej (1939-1945). Biogramy”, t. 1, Kraków 1995, s. 53-54.

Від редакції:

Виправлено помилки і неточності, помічені сином Яном Івашкевичем. Вацлав Івашкевич, рішенням Президента Республіки Польща Лехом Качинським, посмертно разом із іншими офіцерами, замордованими в 1940 р., отримав військове підвищення, у його випадку, до рангу капітана.

Про Вацлава Івашкевича також див.:

„Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, opr. Jędrzej Tucholski, Warszawa 2003, s. 173.

З польської переклада
Людмила Поліщук

р. отримав посаду в Малопольському Сільськогосподарському Товаристві. Бу-
дучи сільськогосподарським інструк-
тором, організував на Ряшівщині аграр-
ну освіту. Проводив також досліди. У 1927 р. став інспектором, а пізніше заступником керівника у Центральному Бюро Аграрних Порад Фабрики Мінеральних Добрив у Варшаві. Організував і потім розбудував реферат досліджень, охоплюючий терен всієї Польщі. Представляв своє бюро на Загальній Вітчизняній Виставці в Познані в 1929 році. У 1930 р. виїхав на Волинь до успадкованого, але зруйнованого, маєтку. Одночасно з веденням власного, управляв аграрним господарством у Державній Сільськогосподарській Школі в Бельмажі біля Острога над Горинню, в якій був директором і викладачем. У 1934 р. придбав „рештвку” (залишки ґрунтів з будівлями, які залишились після парцеляції приватної земельної власності) в Заклічині біля Мисъленіць, на якій господарював до вибуху II світової війни. Як поручник запасу, був призваний до 24 PAL (Полк Повітряної Артилерії) в Ярославі. Останній раз його бачили в бомбардованому потязі в околицях Львова. Опинився у советському полоні. Родина отримала поштову листівку з листопада 1939 р. і телеграму з табору в'язнів у Старобільську в квітні 1940 року. Загинув у квітні/ травні 1940 р.,

Луцькі Єпископи

ГЕНРИК ФІРЛЕЙ

1616-1617

Генрик Фірлей народився на початку 1574 року в поміщицькій садибі в Баличах біля Krakова, як син краківського воєводи Яна (гербу Леварт) і його третьої жінки Барбари з Mnішків (власного гербу). Був єдиним нащадком, котрий народився з цього подружжя. Натомість мав двоюрідних братів і сестер, котрі походили з двох попередніх подружжів батька (четирьох братів і п'ятеро сестер). До хрещення 17 лютого 1574 року тримав майбутнього луцького єпископа, король-обранець Генрик Валюа (de Valois), власне тоді він їхав до Krakова на свою коронацію. У його честь новонароджений воєвода отримав ім'я Генрик. Майже через півроку, 27 серпня 1574 р., помер його батько, котрий в молодості, під час навчання в Лейпцигу, перейшов з католицизму на кальвінізм. Та передчасна смерть Яна Фірлея спричинила те, що Генрик міг виховуватися по-католицьки, бо такою була воля його матері.

Отримавши освіту в домі майбутнього єпископа, котрий мав тоді тринацять років, відправили на подальше навчання до езуїтської колегії в баварському Інгольштадті (1587), а потім до подібного навчального закладу в стирийському Граці (де через тридцять років у цих

самих двох колегіях навчався інший із пастирів Луцької дієцезії – Томаш Лежанський). Із австрійських земель Генрик вирушив на Апеннінський півострів, де навчався в Падві (1592-1593), а пізніше в самому Римі (до 1596). Призначений уже тоді до духовного сану, потрапив на двір папи Клиmentа VIII (колишнього кардинала-легата в Речі Посполитій Обох Народів), котрий призначив його своїм шамбеланом і прелатом, а також надав йому титул римського графа і референдарія обох сигнатур, згодом дав йому звання апостольського протонотаріуса. Тому до країни повернувся 22-х літній Генрик Фірлей будучи вже інфулатом.

Тут, ще в 1593 р., подбали для нього про схоластерію в краківській катедральній капітулі, натомість у 1598 р. молодого прелата прийняли на двір Зигмунта III Вази і він отримав титул королівського секретаря. За дорученням цього монарха, кількаразово виконував дипломатичні місії, в нагороду отримуючи чергові доходи і бенефіції (зокрема в сандомирській колегіаті й плоцькій препозитурі). На початку 1605 р. король призначив його на коронного референдарія (17 лютого), після призначення на перемишльське підканцлерство ординарія Мацея Пстроконьського

(† 1609), а в 1611 р. надав йому в управі генеральну препозитуру каноніків Божого Гробу в Мехові. Врешті решт, у березні 1613 р. Зигмунт III довірив дотеперішньому референдарію, через короткий час – секретарю великому коронному, посаду коронного підканцлера (після Щенсного Криського). Дотеперішній перебіг церковної кар’єри Генрика Фірлея однозначно передвіщував, що його раніше чи пізніше чекає єпископська митра.

Коли в 1616 р. Павло Волуцький був переведений з Луцька до Влоцлавка, новим пастирем Луцької дієцезії монах призначив, власне, підканцлера Фірлея. Папа Павло V, погоджуючись на королівську волю, 30 травня 1616 р. надав преконізацію 42-літньому новопризначенному єпископу. Минуло зaledве півроку і 9 січня 1617 р. Генрика Фірлея перевели на Плоцьке єпископство, з якого відійшов до Krakова Мартин Шишковський, також колишній управитель Луцької дієцезії. Але тоді відмовився Фірлей як від коменданторійної меховської препозитури (20 квітня 1617), так і склав, під тиском ворожих йому політичних діячів, коронне підканцлерство (8 березня 1618). Отже, період пастирства в Луцькій дієцезії становив лише короткий епізод у біографії цього ієрарха, котрий в її історії не відзначився нічим особливим.

Також, будучи плоцьким ординарієм, не мав Генрик Фірлей змоги показати свої пастирські здібності, тому що був дуже захоплений

справами політичного життя країни і не було часу, так само сили, розвивати ширшу церковну діяльність. Але він поселив у Пултуску конвент боніфрратів, а також започаткував будову єпископського палацу в Броку.

1624 рік – це рік призначення Генрика Ферлея на посаду примаса в Гнезні, яка була вільною після смерті архієпископа Вавжинця Гембіцького. Відповідна преконізація з боку папи Урбана VIII відбулася 7 жовтня 1624 р., а канонічне прийняття урядування новим архіпастиром (за посередництвом делегата) відбулося 12 грудня цього ж року. На чолі Гнезненської митрополії став Фірлей через майже півтора року, у той час не встиг відбути введення до архікатедрального храму. Помер 22 лютого 1626 року у примасовській резиденції в Скерневіцах, у 52-літньому віці, був похований в колегіаті Успіння Пресвятої Діви Марії і св. Миколая у Ловічі, де до сьогодні зберігся величний надгробник. Племінник і тезко Генрика Фірлея, котрий жив у 1599-1635 роках, був перемишльським (1631) і, через короткий час, познанським (1635) єпископом.

Кшиштоф-Рафаł Прокоп

[Krzysztof Rafał Prokop, „Sylwetki biskupów łuckich”, Biały Dunajec – Ostróg 2001, s. 74-77.]

З польської переклада
Людмила Поліщук